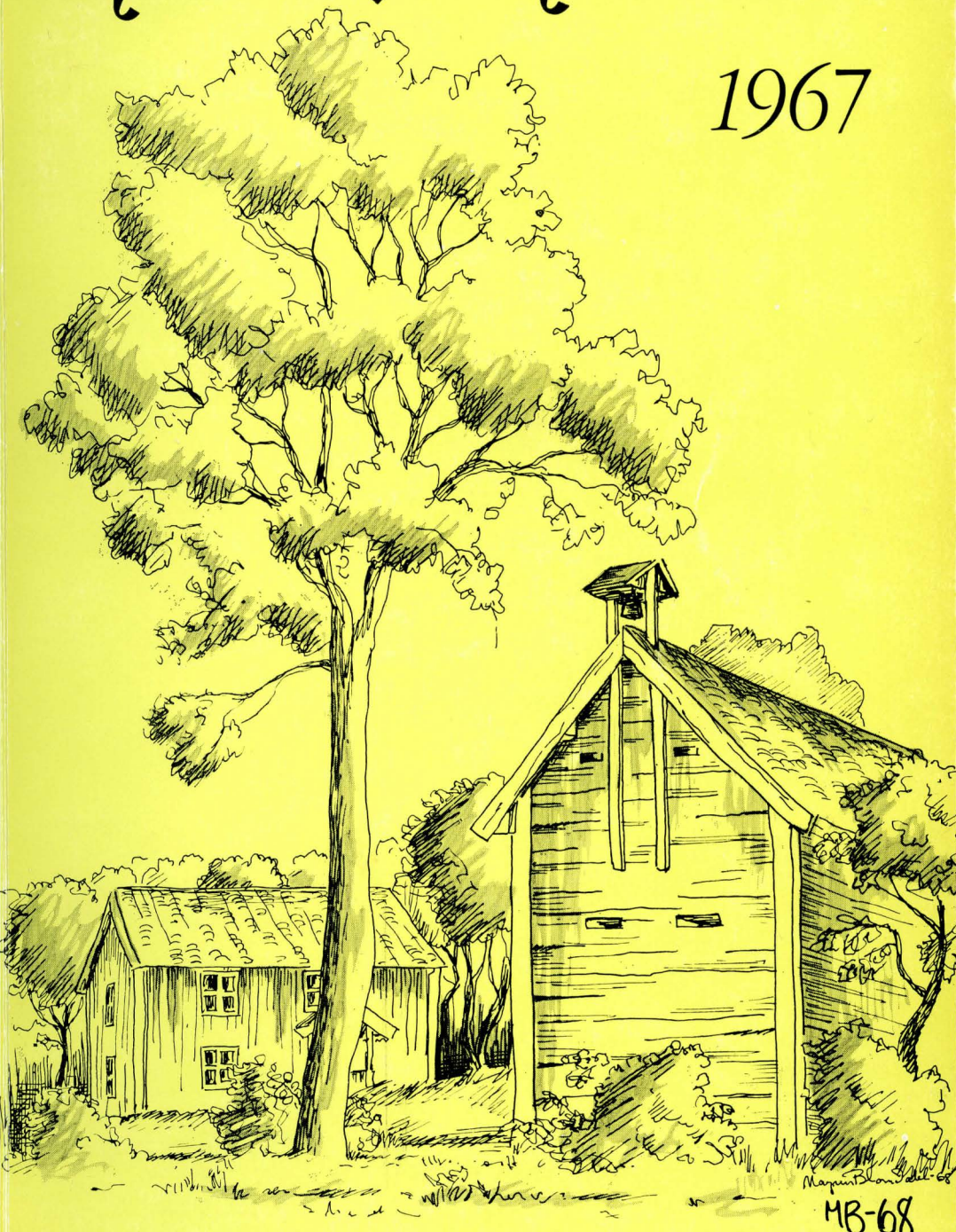

Hakarps Krönika

1967

MB-68

Hakarps Hembygdsgråd

Krönika 1967

FORORD

Ett länge närt önskemål, att i Krönikan kunna redovisa den indelte soldaten i Hakarp, har nu kunnat förverkligas. Indelningsverket hade en livstid av två hundra år. I krig som i fred gjorde rotebondens soldater sin insats och millioner svenskar är deras ättlingar och bär deras namn. Ett årslångt forskningsarbete i arkiv och församlingsböcker ligger till grund för det resultat som Gunnar Gadolin nu visar och som gör det möjligt för oss att följa de soldater som en gång tjänat för Hakarps rotar.

Kännaren framför andra av gamla borgar, Harry Bergenblad, låter oss följa med genom århundraden till gamla Stensholmen. Ur medeltidens töcken stiger namnen fram på de mäniskor som en gång trampat stigarna kring den av vattnet skyddade gården.

Nils Hägerflychts namn är känt i Hakarp som den store donatorn. Församlingens kyrka kom till stånd främst genom hans tillskyndan och ekonomiska bistånd. Hans ätt har dock aldrig förut blivit utforskad och beskriven trots att hans namn förekommer i många sammanhang. Kyrkoherde Harald Möllerström meddelar här resultatet av sina forskningar om ätten Hägerflycht.

Vällingklockor som ringt till arbete och vila får sin beskrivning av Gott/rid Granemyr och till sist har vi ett par ödmjuka brev till sockenskolläraren.

Detta är i huvudsak innehållet i årets bok och till samtliga medarbetare vill vi framföra ett varmt tack för god medverkan i 1967 års Krönika.

Redaktionen

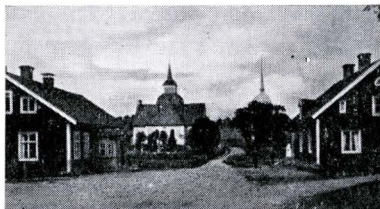
INNEHÅLL

Föreningens årsberättelse	5
Indelningsverket i Hakarp av Gunnar Gadolin	7
Vällingklockor som ringt i gamla Hakarp av Gottfrid Granemyr	37
Stensholm under medeltiden av Harry Bergenblad	43
Om adliga ätten Hägerflycht av Harald Möllerström	58
Två brev till "barnaläraren" av Eskil Lago	73
Anteckningar ur församlingsböckerna	77

Redaktionskommitté har varit:

Rune Gustafsson, Carl-Erik Blomdahl, Eskil Lago,
Gottfrid Granemyr och Ragnar Karlsmo.

Titelsidans bild är en tuschteckning av Magnus Blomdahl, Stensholm och visar en exteriör från Fagersläotts gård.

Årsberättelse för 1967

Föreningens styrelse har under året varit: Rune Gustafsson, ordförande; Gottfried Granemyr, vice ordförande; Bo Björklund, sekreterare och ansvarig för värdehandlingar; Ragnar Karlsmo, vice sekreterare; Carl-Erik Blomdahl, kassör; Eskil Lago, ansvarig utgivare av krönikan samt föreståndare för arkivet; Sten A. Gustafsson, Martin Fagerlund, Gustav Svensson och Ingvar Andersson. Suppleanter har varit Pelle Johansson, Yngve Svensson och Leif Gustafsson.

Revisorer har varit Bror Thunberg och Widar Dahlstedt med Rune Wixe som suppleant.

Årsmötet hölls den 24 februari i Kommunalsalen och var väl besökt. Jaktvårdsassistenten Stig Johansson höll föredrag och visade en film — Om knipholkar. Vidare förekom underhållning och servering.

I början av maj anordnades en torppromenad vilken tilldrog sig ett livligt intresse. Promenaden samlade över hundra deltagare varvid man utgick från bron vid Stensholm och efter hand passerade de gamla torpen på Stensholms Säteri. Vid varje torpställe hade skyltar satts ut där det framgick intressanta data om torpet och dess bebyggare.

Den traditionella midsommarfesten hölls på Klinten. Många besökare hade kommit. Kaffe serverades och underhållning, av bl. a. Huskvarna Folkdanslag och lotterier hade anordnats.

I november hölls en väl besökt hembygdsafton i Stensholmskolan. Hans Johansson berättade om — biens liv —, underhållning bjöds av hembygdskören och kaffe serverades.

Under året har intresset för Klinten varit stort. I juni restes en äkta smålandsgärdesgård runt tomten. Huskvarna Stad hade skänkt nödigt material.

En skrivelse angående Ådalsvägens fortsatta utbyggnad inom Huskvarna har i samråd med Huskvarna-kretsen av SNF ställts till Länsstyrelsens Naturvårdsråd. I skrivelsen har föreslagits att den fortsatta utbyggnaden skall ske på samma sida om ån som den nuvarande vägen går.

En krönika har utgivits även för år 1966. Upplagan för denna årgång har varit 900 ex och har försålts genom roteombud och i affärer. Varje medlem har erhållit krönikan för årsavgiften kr 5: —.

Föreningen har representerats vid Hembygdsförbundets årsmöte. Medlemsantalet den 31.12 1967 var 323.

Föreningens inkomster och utgifter under 1967:

Behållning från föregående år

Kontant i kassan	839: 87
Innestående å sparbanks- bok	8.778: 47
Innestående på postgiro ..	380: 05
Summa kronor	<u>9.998: 39</u>

Inkomster

Anslag:	
Huskvarna stad	1.500: —
Huskvarna Egnahems- för.	4.675: —
Medlemsavgifter	1.631: —
Krönika	1.650: 60
Räntor	522: 90
Diverse	66: 05
Summa kronor	<u>10.045: 55</u>

Utgifter

Krönika	7.484: 40
Klinten	464: 45
Hyror	20: —
Brandförsäkring	67: —
Hembygdsförbundet	100: —
Annonser	66: 60
Midsommarfest, årsmöten etc.	367: 67
Diverse	65: 50
Kronor	8.635: 62
Överskott	1.409: 93
Summa kronor	<u>10.045: 55</u>

Behållning vid årets slut

Kontant i kassan	1.160: 30
Innestående på sparbanks- bok	9.376: 37
Innestående på postgiro ..	871: 65
Summa kronor	<u>11.408: 32</u>

Hakarp i februari 1968.

Styrelsen

Indelningsverket i Hakarp

Av Gunnar Gadolin

Karl XI är ju känd som organisatören av det s. k. indelningsverket, en försvarsorganisation som räknar sin tillblivelse från slutet av 1600-talet. Själva grunden till organisationen fanns dock redan tidigare från första hälften av 1600-talet och i en del landsändar vid sidan om utskrivningarna. Men det "ständiga knektehållet" nydanades dock under 1680- och 1690-talen. Smälänningarna voro dock inte de första att anamma ett nytt system utan med misstänksamhet och konservatism tvekade de att godtaga det kungliga förslaget. Från 1684 kom man dock i huvudsak överens och från 1693 gällde att Jönköpings regemente skulle roteras med 1100 man. Det innebar att 1½ hemman eller något däröver skulle utgöra en soldatrote som anskaffade och underhöll en knekt. Härav följde att det kunde vara en större gård eller flera mindre som kom att utgöra en soldatrote. Då adelns säterier undantogs kom Hakarp att med 10 och 3/8 mantal bilda sex rotar som fingo nr 57—62 och vilka tillsammans med socknar i Tveta och Vista härader uppställde Livkompaniet vid Jönköpings regemente. Rotens nr var även soldatens. Ett kompani vid regementet bestod av 137 eller 138 man samt indelades i sex korpralskap, varje korpralskap under befäl av en corporal vilken uttagits bland de 23 soldaterna. Längre fram i tiden tillsattes även en extra eller vice korpral. Hakarps soldater ingingo i tredje korpralskapet.

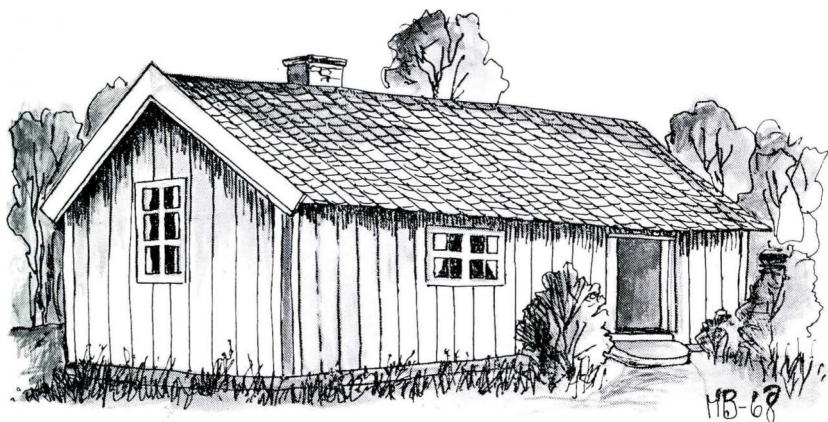
Indelningsverkets grundprincip var att dess knektar från översten till den gemene soldaten skulle vara både soldater och jordbrukare samt vara bosatta inom rekryteringsområdet. Varje rote underhöll en soldat, betalade honom med en viss kontant lön och till hans förmåner ingick att bebo och bruka ett soldattorp. På en gård i roten benämnd stamrote avdelades och bebyggdes ett torp. De övriga och ofta mindre gårdarna kallades strörote och fingo erlægga en årlig avgift till stamroten. Vid anställningen erhöll soldaten städsel eller lega som skulle utgå med ett visst bestämt belopp och därutöver brukade vissa naturaförmåner utgå såsom spannmål, vedbrand o. d. Indelningsverket byggde således på naturahushållet som

grund. Från mitten av 1800-talet började dock en övergång till kontant betalning. Som en förmedlande länk mellan roten och soldaten utsågs en rotemästare, vanligen ägaren av stamroten, och hos denne förvarades också rotekistan med mobiliseringsutrustningen. Då soldaten var i fält eller på kommendering skulle soldathustrun givas hjälp med torpets brukande. Vart tredje år skedde en besiktning eller husesyn för att kompanichef och rotehållare gemensamt skulle förvissa sig om att torpet ej missköttes.

Ofta förlades soldattorpen ett stycke utanför byn och dess inägor. Kanske för att "vara ur vägen" samt ej inkräkta på böndernas liv och handlande. Vad nu än orsaken kunde vara därtill så ser man att torpet ofta låg vid gårdens yttersta gränser. Stutstorps ST låg längst i nv vid rågången mot Råmmarp och Kämparp, samma sak med Slögestorps ST. Men motsatsen ser man också, då t. ex. både Fagersläotts och Rosendala ST blevo placerade på vackra och bekväma platser. På Generalstabens karta i skalan 1: 100.000 utmärktes soldattorpen av ST invid ett torptecken, ett GT betydde grenadjärtorp, DT dragontorp. Efter revidering i senare tid har dessa beteckningar nu bortfallit. Det kan nämnas att redan före indelningsverkets tid omtalas en "Stibbarpa knektastuga" och knektar omnämnas från flera gårdar i 15- och 1600-talens jordeböcker.

Då man skall söka uppgifter om människorna bakom verket, soldaterna som tjänade för de olika rotarna, så utgör generalmönsterullorna nästan de enda urkunderna, i varje fall före den tid då husförhörlängder började föras. Generalmönstring skulle hållas vart tredje år men denna ordning kunde ibland bli förskjuten och någon gång kommo flera mönstringar att avhållas samma år eller flera år i följd. Det var de ständiga krigen som vanligen orsakade avsteg från rytmen. Nu är det ju inte heller så konstigt att rullor förkommit, men förargligt är det när sådana luckor i arkivmaterialet kunna uppgå till sexton år och i flera fall till ett tiotal år. Soldater har ju då under mellantiden kunnat både anställas och av olika orsaker även försvinna ur ledet.

De äldsta rullorna upptaga ofta endast soldatens förnamn men snart kom både för- och efternamn att införas. Någon gång omnämnes året för anställandet och så småningom kom flera uppgifter att få utrymme. Soldatens ålder uttryckt i hela år, hans tjänsteår,

Soldattorp. Teckning av Magnus Blomdahl.

om han var gift eller ogift, om kommenderingar, om han var sjuk o s v. Först 1775 års rulla anger något om ursprunget men det sker helt summariskt som t. ex. smålänning, norrlänning o. s. v. och vid mönstringen 1785 börjar man anteckna soldatens längd, angiven i fot och tum. Ibland kommer en uppgift om avsked för oduglighet. Det rör sig då oftast om förslitning eller skador som orsakats i fält eller under arbetskommenderingar. Man möter ofta uttrycket "avdankad soldat" och "avskedad soldat". Därmed menas icke att soldaten "fått sparken" utan helt enkelt en som har beviljats avsked.

Några utdrag från urkunderna må här vara på sin plats innan de olika rotarna presenteras.

Stora nordiska kriget har man kallat det men även "Den stora ofreden" när Karl XII drog fram med hären genom land efter land. År 1700 genomfördes tre olika mönstringar i staden Wismar dit Jönköpings regemente överförts tre år tidigare samt gjort garnisons-tjänst. Hakarps-soldaterna voro med. Här skall icke göras försök att rekapitulera marscher, strider och åter marscher under de följande åren, men vintern 1708-09 bör nämnas som en av de största prövningarna för svenska hären som fick kämpa mot köld, sjukdomar och en överlägsen fiende. Kulmen nåddes under slaget vid Poltava, då svenskarna, de som inte stupat i striden, blevo fångna hos rysarna. Vad våra Hakarps-soldater upplevde veta vi inte, men ett är säkert, ingen av dem kom att återse sin hembygd.

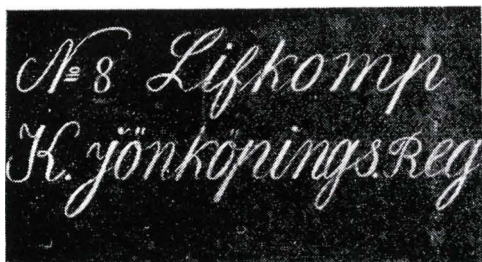
Men i hemlandet påbörjades rekrytering av nya trupper. Det var kanske inte alltid så lätt ty den försvunna härens öde avskräckte nog många. Utkomstmöjligheterna för soldaters, torpare och småbrukares söner voro dock ytterst ringa och bl. a. därför stod snart nya trupper färdiga som 1710 överskeppades till den svenska besittningen Pommern. I Stralsund blev bl. a. Jönköpings regemente inneslutet då staden belägrades av en dansk-rysk här. Här stupade en del men större delen av svenskarna blevo fångna när staden intogs av fienden. Hakarps-soldaternas öden under detta och de närmaste åren kan ej utredas men borta voro de.

Nästa mönsterrulla är daterad 22 nov. 1716 i Fielkinge i Skåne. Hakarps rotar hade fått fem nya män under tiden febr. till juli detta år. Alla voro ogifta, en var 27 år, två voro 24 år och två 20 år. Fagersläotts rote var vakant. Samtliga hade bekommit "nytt gehäng med över- och undergevär samt av roten ny släpklädnad".

Från mönstring i Jönköping 1717 har vi en fullständig förteckning över hur soldaten då var utrustad när han gick i fält. Den vinner på att ordagrant återges, "Fått muquet, bajonett, soldatwärja, grenadeurtaska med rem, kruthorn, smörjhorn, fängenaähl, luntabetäckare, kratz. Soldaten och roten skaffat lådbetäckare, gehäng, hatt med hwijt snöre, hwijt och en swart halsduk, grå wallmars lifräck, skintröja, böxor, bröstlapp, 2:ne skiortor, 1 par hanskar, ett par hwijta och ett par grå ullstrumpor, 2 par danska skor med mesingsspenn, nattmössa, renfell, tongsäck."

Efter denna mönsterrulla har ytterligare 43 st. rullor genomgått. De flesta generalmönstringarna ha ägt rum inom landet på olika orter allt efter som regementet förflyttats och haft uppdrag men några ha också skett utomlands, då har det gällt Pommern samt Finland.

Omsider tog ofredsåren slut och soldaten kunde när han var ledig från tjänsten ägna sig åt civil verksamhet. Var han kunnig i ett hantverk t. ex. skomakeri så utövade han detta vid tillfälle men annars blev det nog oftast arbete på bondgårdarna. Bönderna hade, och detta var även förutsett av myndigheterna, en lättåtkomlig och billig arbetskraft i den tjänstefrie soldaten. Men också till icke militära uppgifter anlätades han. Till befästningsarbeten samt fångbevaktning kommenderades ofta soldater liksom till kanalbyggande.

Stugskylt för livkompaniet.

Nästan utan undantag voro de indelta soldaterna obesuttna och de kommo i socialt hänseende efter de självägende bönderna och i kyrkan hade de sin plats i bänkar bakom bruksfolket. Men i åtminstone ett hänseende voro de ofta dessas övermän, de hade fått en viss färdighet i läsning och skrivning.

Hur soldaterna utbildades och övades bör även omnämnas något. Utbildningstiden var kort men beväpningen var också av enkelt slag och övningar i fälttjänst voro även de enkla. Men givetvis har dessa utvecklats och förändrats allt efter som vapnen förbättrats och stridssätten ändrats. Gevärsexercis samt exercis i kompaniförband övades mycket. Samt marscher, som ju voro viktiga i en tid då fotmarsch var så gott som enda förflyttningssättet för trupp till lands. Från början voro vapenövningarna oftast i kompaniförband och chefen kunde då utvälja en lämplig plats inom kompaniets "stånd". Som Livkompaniets kapten bodde på sitt boställe Torestorp i Svarttorp och kompaniets trossbod även fanns där, är det troligt att kompanimötena ofta voro förlagda dit. Regementsmöten om i allmänhet två veckor höllos varje år. Även för dessa har platsen tydligen varierat men både Jönköping och Skillingaryd har ifrågakommit och från 1777 blev sistnämnda ort den ordinarie övningsplatsen. Av militära handlingar från år 1693 vet man att Livkompaniet från den tiden hade Rosendala som samlingsplats och det säges "Kompaniet skall på två dagar kunna ihopkallas till mötesplatsen Rosendahl". Vi kan föreställa oss att korpralskapen under befäl av sin corporal där avlämnades till kompanichefen. Skulle truppen då förflytta sig till mötesplatsen Skillingaryd så gick

marschen säkerligen häradsvägen över Tormenås, Vissmålen och Åkarp samt vidare över Rogberga, Odestugu och Hok, så nog fick den tidens soldater marschera alltid.

Rote nr 57 Rosendahl (nuv. Rosendala)

1 mtl sk. Rosendahl var stamrote och 1/2 mtl sk. Höggärdet ströröte.

Rotens soldattorp fanns invid Västra Holavedsvägen omkr. 800 m. n. Rosendala. Detta torp nedlades omkr. 1815 och ett nytt torp upptogs ung. 2000 m. n. om gården samt finns ännu kvar fast i förändrat skick.

Den förste soldat som anställdes för Rosendahls rote var *Jacob Bengtsson*, vilken antagits redan 1683 och som nämnes i rullorna 1694, 1697 och 1700. Sistnämnda året låg han i garnison i Wismar och troligen var han under de följande ofredsåren ständigt i fält. Om han nu klarade livet var han kanske med i den ryska fångenskapen efter slaget vid Poltava. Men om hans vidare öden kan inget bestämt sägas då arkivmaterielet har stora luckor.

Näste soldat för roten som påträffas var *Anders Jönsson*, vilken blev antagen i april 1716 och i likhet med kamraterna kommenderad till Warberg. Han var enligt rullan smed. Född omkr. 1692 i Hult sn i S. Vedbo hd. Gift 1717 27 sept., död 1718 29 dec. under marschen från Fredriksten i Norge. Vid återtåget från Fredrikstens fästning blev regementet för en längre tid förlagt i Uddevalla. En fältsjuka, orsakad av osunt dricksvatten samt påfrestande bivackliv i Norge, angrep truppen och skördade många offer. En fjärdedel av regementets första bataljon fick här sin grav, däribland soldaten nr 57 vid Livkompaniet.

Efterträdaren blev en nittonårig yngling *Daniel Jonsson*, som antogs som soldat 30 okt. 1719. Efter ett halvår bar det iväg med regementet till Stockholm för garnisonstjäns ävensom besättning på galäreskadern och senare även som besättning på Dalarö skans. Ett par årtionden längre fram i tiden finner vi honom åter kommenderad vid galärflottan på galeasen Tessin. Han hade nu antagit rotens namn som sitt och hette alltså *Daniel Rosendahl*. Vid generalmönstringen vid Ingaryds gästgivaregård i Rogberga sn 1757 angives han vara kommenderad och året därpå avled han i en ålder

av 58½ år. Så sent som 1757 1 nov. ingick han sitt andra äktenskap med "erliga och gudfruktiga pigan Catarina Davidsdotter" och i morgongåva utfästes 12 dlr sm. (G. 1 ggn 1720 27 mars med Marit Bengtsdotter).

En *Håkan Rorman*, f. 1736 och hette tidigare Svensson, tjänade sedan för roten 1757 30/9 till mönstringen 1764 10/8, då han erhöll avsked för ofärdighet i vänstra knäet. Roten var sedan några år anslagen för avlöning av volontär samt en tid vakant.

1776 10/2 blev *Bengt Dahl*, f. 1748, antagen och var sedan i åtskilliga år kommenderad till befästringsarbeten vid Bohus. Han var under kriget mot Ryssland 1788-90 i tjänst på örlogsflottan samt i Finland och fick med många olyckskamrater dela ödet att falla offer för fältsjukan skörbjugg, vilken på grund av ensidig kost härjade svårt bland trupperna. Juldagen 1789 avled han i fält. Soldat 58 Jonas Modig för Svineryd avled också samma dag och 62 Jaen Rundström för Raten hade dött några dagar tidigare, alla i samma sjukdom. Trots dåtidens dåliga vägar och färdmedel fördes de döda soldaterna till hembygden och alla tre blevo begravna på Hakarps kyrkogård den 4 jan. 1790.

Nu blev en *Johan Dahl* anställd. Han var född 1766 30 jan. och ej släkt med företrädaren utan ärvde namnet av roten. Ant.: "Kan skräddarhantverk". År 1800 fick han transport till rote nr 62 Raten

och samtidigt skrev *Lars Roas*, f. 1780 27 dec. på kontraktet för Rosendala. Han var med i Pommerska kriget och sist nämnes han i rullan från mönstringen i Stralsund 1807, men han kom hem och tjänade ännu några år. Den 24 nov. 1815 dog han i lungshot på torpet Lunden, dit han flyttat efter avskedet troligen 1814.

1813 kom *Petter Magnus Roas* i tjänst. Han var född i Jönköping 25 febr. 1792, hette tidigare Pettersson och saknade påvisbar släktskap med företrädaren. Befordrades till vice korpral 1830. Den 20 juni 1850 erhöll han begärt avsked och hade då tjänat icke mindre än 39 och 3/4 år. Han hade bevistat 1813 och 1814 års fälttåg till Ryssland och Norge, tjänat utmärkt berömligt och anmäldes till underhåll från Krigsmanshuskassan. Död 1868 10 juni.

Anders Adin var nästa man som gjorde tjänst 12/10 1850-18/6 1853. Han var född 1831 7 mars i Lekeryd, hette tidigare Anders

Nils Johansson samt "blef för opålitlighet och fylleri med rotehållarens begifvande ogillad mot åliggande för honom att återbära le-gan". Fadern var torpare.

Peter Andersson, född i Hakarp 23 april 1833. Fadern var stat-torpare under Rosendala. Antogs i jan. 1854 och efter namnbyte hette han *Peter Sten*. Efter några år blev han vice korpral och tjänade ända till 31 mars 1885 eller 30 år och 8 mån. Han var den siste soldaten för roten vilken vakanssattes 1 jan. 1886. Död 1893 12 juli.

Rote nr 58 Svineryd

Utgjordes av 1/2 mtl sk. Svineryd som stamrote samt 1/2 mtl sk. Kikstorp nrg, 1/4 mtl sk. Knutstorp och 1/4 mtl sk. Bockamålen som strörote.

ST omkring 500 m. sö Svineryd mot Gunnestorp. Avstyckat till nuvarande fastigheten Hagalund. Under 1700-talet kallades detta soldattorp Senåsen.

Anders Siggesson hade kommit i tjänst 1681 och han var när-varande vid generalmönstringarna i Wismar 1 jan. och juni 1700 men är borta under sista halvåret samma år. Ingen anteckning om anledningen.

Oluf hette efterträdaren. Var troligen med vid Poltava och blev borta där i likhet med alla kamraterna.

I mars 1716 antogs *Börje Börjesson*, sunnerboit och 20 år gammal. Han tröttnade tydligen på knektjtjänsten ty den 29 dec. 1718, sam-ma dag som hans sidokamrat nr 57 Jönssan avled så rymde han och med honom försvann även hans musköt, bajonett, värja och krets-bandelär. Livkompaniet var med bland de trupper som under Karl XII belägrade Fredrikstens fästning i Norge. Kungen hade stupat för en månad sedan, en fältsjuka härjade bland de svenske, oordning och besvikelse hade blivit en följd. Nu var regementet på återtåg från Norge mot Uddevalla.

Roten var nu vakant till 12 febr. 1720. I jan. 1720 hemkom soldaten för nr 73 Tovrida i Lekeryd *Jonas Johansson* från rysk fångenskap, där han troligen vistats sedan 1709 efter slaget vid Poltava. När han nu återkom till hemlandet, frigiven eller efter rymning, så var en annan soldat anställd för numret och han blev hänvisad till någon vakant rote. Det blev nu till Svineryds rote

han kom. Tiden här blev dock kortvarig då han avled redan 7 sept. samma år. Kanske var han svårt märkt av fältlivets och fångenskapens strapatser. Därom vet man nu inget och han saknas i både Hakarps och Lekeryds dödböcker.

Efterträdare blev *Johan Persson*, en 28-årig man som avgick 1733 28 juni. Han kallas *Johan Husbärg* i ministerialböcker 1719—26. Då han 1719 13 dec. gifte sig samt flyttade till Senåsen nämnes han pistolmakare och mäster.

Lars Persson, f. 1713, hette efterträdaren som vid mönstringen 1734 sades vara "god karl, approberas". Han antog namnet *Modig* och var i tjänst ända tills han 1757 20 dec. avled på soldattorpet av "magont och förstoppning". 1741 och 1742 hade han varit med på galeasen Tessin under sjökommendering.

Gustaf Modig antogs 1758 25 mars. Under kommendering vid garnisonen i Kristianstad fick han avsked 1764 6 sept. då han var "försliten och oansenlig". Han var född 1733.

Troligen var roten nu vakant till 1771 29 jan. då *Jonas Modig* anställdes. Han var född 1741 11 aug. och sannolikt son till byggmästaren vid Krutbruket i Husqvarna Sven Ericsson. Var åtskilliga år kommenderad på befästningsarbeten i Bohus. Under kommendering till Finland avled han på örlogsflottan i skörbjugg juldagen 1789.

Anders Modig, född 1758 24 juni, tjänade 1790—1800, då han vid avskedet var oduglig, d. v. s. ej tjänstbar. Bodde senare bl. a. inhyses i Bockamålen.

Carl Bår, smålänning, f. 1779 24 nov., skomakare, antogs 1801 13 april. Var kommenderad till Pommern 1806—07. Sistnämnda år var han uttagen till jägare, vilket innebar utbildning i spanings- och bevakningstjänst och i vars beväpning även ingick studsare. Några man från varje kompani fingo sådan tjänst. Om Carl Bår var en av de jägare som sårades vid Stralsund den 1 mars 1807 är okänt. Genom en lucka i mönstringsrullorna kan ej med bestämdhet avgöras hans vidare öden.

Men i början av år 1813 blev av roten antagen en östgöte *Zacharias Båhr*, f. k. Andersson, f. 1786 27 april. Han var alltså ingen ungdom, 26 år fyllda, och fick ej heller någon långvarig tjänst. 1818 20 juni erhöll han avsked för "närsynthet och ofärdighet att hantera geväret". Han blev strax ersatt av

Johannes Tränk, som istället blev en verklig trotjänare. Han var född uå 1796 7 juni i Jönköpings Kristine. Efter nära 29 tjänsteår beviljades han avsked 1847 8 juni med vitsord att han tjänat utmärkt väl. Han blev orgeltrampare i Hakarps kyrka efter avskedet och bodde då i backstugan Nyelund under Fagerslätt där han avled 1869 2 nov.

1847 5 nov. antogs *Johannes Rickard*, förut kallad Pettersson, till efterträdare. Han var född på torpet Erikstorp i Hakarp 1823 7 dec. där fadern var torpare. Rickard blev slutligen en av kompaniets åtta skarpskyttar, vilka fingo mera utbildning och träning i skjutning än annat manskap. Han avled på roten 1860 10 sept.

Carl Rickard, f. k. Andersson, f. i Öggestorp 1840 29 mars anställdes 1861 14 jan. Fadern var soldaten Anders Karp i Kanarp. Även Carl Rickard blev uttagen till skarpskytt. Med rotehållarnas medgivande erhöll han avsked 1875 22 juni för, som det heter, opålitligt uppförande.

Efterträdaren kom också från Öggestorp. *Axel Grip* blev hans namn efter att ha avlagt namnet Carlsson. Född 1857 20 nov. Han ställdes på ett års förbättring för opålitligt uppförande men erhöll avsked 1878 28 dec. efter precis tre års tjänst och påföljande år utflyttade han till Jönköping.

Nu blev det en hakarpsbo som fick tjänsten. August Snygg hette han men antog namnet Pohl, alltså *August Pohl*. Han var soldatson, född på Slögestorps soldattorp 1856 23 aug. Anställdes 1879 29 mars och befordrades till vice korpral 1882 5 maj. Skomakare. Död 1930 24 nov.

Den 2 okt. 1902 blev roten vakanssatt.

Rote nr 59 Slögestorp

1/2 mtl sk Slögestorp var stamrote samt skattehemmanen 1/2 mtl Lexarp och 1/2 mtl Gunnestorp ströröte.

ST i Slögestorps utågors norra hörn omkr. 800 m nnv gården. Rivet 1897.

År 1694 hette soldaten *Lars Svänsson*, hade kommit i tjänst 1693 och honom kan vi i rullorna följa till mönstringen i Wismar i juni 1700. Men följande mönstring, som också skedde i garnisonen i Wismar senare under året, var han borta.

August Pohl 1856-1930
soldat för Svineryds rote
En 1879-1902

Om efterträdaren vet vi endast att han hette *Truls*. Stupad eller fången? Se vad som i början av artikeln säges om Poltava.

En *Anders Olofsson* är känd från 1712 då hans barn döptes. Inga ytterligare uppgifter finnas.

I juli 1716 antogs *Lars Pehrsson*, född omkr. 1689 "på roten". Alltså en rätt gammal rekryt. Kommenderad till Warberg och var med vid belägringen av Fredriksten i Norge. I hans liksom de flesta av kamraternas utrustning ingick då "musköt, bajonett, värja, Kretz bandolär med dess tillbehör, blå klädeskappa med rött bomullsforder". Kallas *Lars Moobäck* i födelse- och dopboken 1725. Död i sept. 1726 men tydligen ej i hemorten när han ej blev begravnen i Hakarp.

Troligen har roten vid denna tid haft svårt att lega soldat. Till denna slutsats kommer man då nu efterträdaren, *Lars Olausson*, var hela 29 år vid tillsättandet. Hans tjänstetid blev också endast omkring två år.

1728 inträdde en 18-årig yngling, *Christer Johansson* i ledet. Han blev sedan känd som *Christer Slöberg*, född 1710. Var med i den sjökommendering som 1741 under kriget mot Ryssland avgick med

galäreskadern. Flottenheten kom ej i strid men en farsot härjade ombord och bland de insjuknade var Sjöberg, som 1742 12 okt. avled ombord på sjukfartyget Johannes.

Nils Slöberg var östgöte, f. 1718 och antagen 1743 14 jan. Enligt generalmönstring i Jönköpning 1 juli 1775 "får afsked emedan han fått bråk af lyftning under sista kriget wid Demin så tillägges honom underhåll".

Redan 1773 20 mars hade roten ersatt honom med *Petter Slöberg*, gift, smål. 5 fot 8½ tum. Född 1749 som son till soldat Anders Lustig i Lutarp, Svartorp. Död 1777 7 juli (enl. dödboken 5 juli) av tvinsot. Han kallas i kyrkoböckerna för *Petter Lustig*, varför både fadersnamnet och soldatnamnet här kom till användning.

1778 10 nov. antogs *Måns Hässelgren*. Han var född 1756 19 juli som son till krutdrängen Sven Christiansson i Husqvarna och var smedhandtlangare. Vid mönstring 1789 med de i Finland kommanderade tjäntgjorde han på örlogsflottan och vid mönstring i Skillingaryd 13 okt. 1800 anmäles han vara blesserad och beviljas afsked. Bodde på torpet Spelebo. Död 1809 29 maj och begravd samtidigt med hustrun den 4 juni.

Han ersattes 1801 13 jan. med *Johan Färm*, född 1775, smål. och gift. Han var en jämfört med kamraterna reslig soldat, 6 fot lång = 178 cm. Under kommandering till Pommern avled han i Stralsund 1805 14 dec. utan att man nu vet något närmare angående omständigheterna.

Sven Stör, f. 1779 4 juli, blev efterträdare. Han var inte med vid mönstringen i Stralsund 1807 utan tjänstgjorde troligen vid trupp i hemlandet. Hans tjänstetid blev också rätt kort, kanske ett par år. Närmare data saknas.

På grund av saknade mönsterrullor blir här en lucka till 1818, då roten är vakant och anslagen till underofficers avlöning.

Med viss tvekan införes här nästa man: *Nils Andersson Blom*, född 1788 16 sept. i Hakarp. Fadern torpare. Blom återfinnes ej i någon mönsterrulla men är i husförhörslängden kallad soldat och bodde på Slögestorps soldattorp 1818—37. Var utbildad till skräddare och blev 1842 antagen till sockenskräddare samt från 1845 till kyrkväktare i Hakarp. Från 1837 bodde han i Kikstorp i den s. k. Blomstugan som han enligt I Meurling byggt åt sig. Död 1855 11 mars.

Roten var nu anslagen till musikens underhåll några år men vid generalmönstringen i juli heter soldaten *Anders Snygg* och med 2 år och 3 mån. tjänstetid. Han hade antagits 1839 13 mars, var född 1821 15 aug. i Bälaryd. Fadern var soldat *Sven Puff**. Var kommanderad till Warberg 1868 och 1871. Efter 32 år och 8 mån. tjänstetid erhöll han avsked 17 juni 1871 med anmälan till underhåll. Tjänst utmärkt väl. Död 1885 18 dec. i backstugan Berget under Slögestorp, där han bott sedan 1879.

Nu blev roten anslagen till volontärers avlöning fram till 1 jan. 1886 då den vakanssattes.

Rote nr 60 Stutstorp

1/4 mtl sk. Stutstorp var stamrote. 1/2 mtl sk. Hulustorp, 1/2 mtl kr. Kikstorp och 1/4 mtl sk. Vassarp ströröte.

Soldattorp Edstorp, omkr. 500 m. nv om gårdarna i Stutstorp. Revs omkring 1903.

Redan 1681 fick roten sin förste indelte soldat som blev *Per Nilsson*. 1696 var "musketen god, ståcken casser, bör lagas". År 1700 var han med i garnisonen i Wismar men från juli månad samma år är han försvunnen ur rullan och har troligen där lämnat in för alltid.

Jöns var namnet på efterträdaren. Han kom säkerligen att vara med om marscherna och striderna i Polen och Ryssland men därom saknas nu uppgifter.

I april 1716 blev *Måns Olufsson* antagen, 24-årig, född i Säby sn. namnet *Måns Stussberg* är belagt för honom i ministerialböcker 1717 och 1721. Kommenderad till Warberg. Var med under marschen åt Norge 1718, vid mönstring i Stockholm 1721 men vid dito i Jönköping 1739 var han kommenderad till Malmö. Här tappa vi bort honom och vid nästa mönstring som gällde de på galäreskadern kommenderade hade han ersatts av

Lars Ahlbom, antagen 12 febr. 1740. Han var sörmlänning, född omkr. 1712, nämnes 1742 bland de som "afsteg Flottan och Galere Escadern uti Stockholm". Vid mönstring 12 nov. 1744 begärde han och fick avsked.

Anders Ahlbom ersatte den 15 sept. 1747. På rotens begäran erhöll han interimsavsked 20 maj 1757.

*) Namnet stavas Puff, ej Paff som uppgivits i 1959 års Krönika.

Samma dag ersattes han av *Måns Ahlbom*, f. 1730 1 maj, som senare betecknas som vanfrågad och beviljades avsked.

Den 20 nov. 1772 blev norrlänningen *Hans Stusberg* approberad. Han var född 1746 och gift men rymde 10 sept. 1783.

Den 17 april 1784 tillträdde *Carl Hull*, f. 1759, smål. och gift. Kommenderad på örlogsflottan som sommaren 1788 avgick till Finland från hemmahamnen Karlskrona. Vid mönstring i Skillingaryd 13 okt. 1800 får han avsked sedan han under flera år varit ofärdig i vänstra benet.

Olaus (Olof) Storm, f. 1777 14 april, kom i tjänst 1801. Han anmäles vara "sjuk på landet" vid ett par mönstringar, men hade dock uppnått 17 tjänsteår då han 1818 20 juni erhöll avsked för svagt bröst.

Johannes Strutz, f. 1793 10 maj, var smål. med 3 och 3/4 tjänsteår samt gift när han först uppträder i rullan från generalmönstringen i Rommelsjö 28 juni 1822. Hade "tjent som beväringsskarl ett år, hvilket honom tillgodo beräknas". Kom alltså i tjänst 1818 eller 1819. Han innehade tjänsten till sin död 1842 31 dec. Dödsorsak: kallbrand. Var gift 2 ggr och hade 10 barn. (Hustrun i första giftet Catharina Jonasdotters dog 35-årig 1827 4 dec. av brandskador). Strutz namn lever ännu kvar i orten i namnet Strutsabacken. Hustrun i 2:a äktenskapet och fem minderåriga barn, varav det yngsta fötts postumt, fingo åt sig uppbyggd en liten stuga på Hulustorps ägor invid vägen mot Hagstensgårdet. Denna stuga som blev kallad Grönadal men i folkmun Strutsastugan kom senare att få heta Engvallastugan och gör än i denna dag tjänst som bostadshus.

1843 22 sept. antogs *Carl Storm*, f. 1822 23 aug. i Hakarp. Förut kallad Carl Fredrik Johansson. Fadern var korpral Ward i Raten. Han betecknas som årstjänare, vilket väl betyder att han frivilligt var i ständig tjänstgöring. År 1871: "Ställes för dövhet på ett års förbättring". Året därpå 26 juni erhöll han avsked för dövhet och hade då nära 29 års tjänstetid. Död 1876 11 maj på Nybygget under Stutstorp.

Ersättare blev 18 dec. 1872 *Frans Oskar Lust*. Född 1852 6 juli i Rogberga. Fadern var korpral Lust i Mjälaryd. Han begärde 1875 att få heta *Kling*, vilket beviljades. Var förbinderisoldat. Kyrkovaktmästare. Död 1925 15 april.

Roten blev vakanssatt 30 dec. 1902.

Rote nr 61 Fagerslätt

1/2 mtl fr. Fagerslätt var stamrote med 1/2 mtl fr. Lilla Tokarp, 1/4 mtl sk. Brunstorp samt 1/8 mtl sk. Kämparp som ströröte.

ST omkring 700 m. vnv Fagersläotts gård. Vid ägostyckning 1903 bildat Fagerslätt 1: 52.

År 1681 blev *Lars Olufsson* soldat för denna rote och han kan följas till mönstringen i Wismar i juni 1700. Troligen rönte han samma öde som flera av kamraterna som också här kommo bort.

Att roten under senare delen av år 1700 representerades av en *Jöns* är belagt. Men om honom är inget mera känt och i nästa rulla som är från 1716 är roten vakant.

I sept. 1717 blev *Per Larsson*, 20-årig, antagen och då hade alla Hakarps rotar blivit besatta med nya och unga soldater som i sept. 1718 voro med då Jönköpings regemente marscherade mot Norge. En mönstring förrättades då vid Timmele gästgivaregård den 6 okt. Sedan blev det ju slut med "Kung Karls ofred" i och med döds-skottet vid Fredrikshald. *Per Larsson* var med både då och senare vid kommenderingen på galäreskadern till Finland. Han hade nu antagit nytt namn och hette *Per Fagergren*. Vid återkomsten till Stockholm i maj 1742 var han sjuk och måste kvarlämnas i garnisonen där men 1743 stod han åter i ledet vid mönstring i Råby i Skärstad sn. Vid nästa mönstring 12 nov. 1744 i Jönköping var han sjuklig, begärde och fick avsked. Då säges han vara 46 år gammal och med 28 tjänsteår. Den manhaftige karolinen avled troligen snart därefter.

Ingen ersättare blev antagen förrän 25 maj 1747 då *Lars Hultman* inskrevs. Han var född 1724 16 okt., hette förut Jönsson. Var med säkerhet kommenderad under flera år framåt. Vid generalmönstring i Kristianstad den 19 aug. 1764 med därvarande garnisons kommandering och i Jönköping den 6 sept. samma år med hemmavarande delen säges om Hultman: Liten, oansenlig, sönderskaft i höften på fästningsarbete i Christianstad, får avsked. Någon tid efter avskedet flyttade Hultman till St. Råmmarp och blev torpare på Fintorp. Han antogs till kyrkväktare i Hakarp och innehade denna tjänst intill sin död 1798 30 jan.

Om efterträdaren i soldattjänsten *Göran Elversson* finns inte

många kända data. Han var född 1743, var tidigare reservsoldat samt tjänade för roten 4—5 år.

1771 17 juni antogs *Lars Slättman*, smål. och född 1742. Död 1783 3 juni men troligen ej i Hakarp, då han ej återfinnes i dess dödbok.

Nu kom *Jaen (Johan) Falk* som ersättare. Född 1757, död 1788 10 nov. troligen i Finland. Livkompaniet var kommenderat på örlogsflottan under kriget mot Ryssland och hade på sommaren 1788 från Karlskrona avseglat mot Finland.

En ny upplaga *Johan Falk* trädde nu till. Ingen grön ungdom just, född 1764 och alltså omkr. 26 år vid tillträdet. Efter drygt fyra års tjänst fick han avsked vid mönstring i Skillingaryd 25 juni 1793. Då säges han vara "svag, mindre dugelig, får afsked". Död 1795 22 sept. i lungсот.

Vid samma gen.mönstring antogs efterträdaren, *Fredric Tjäder*. (Eller Collin, som troligen var hans fadersnamn). Hans namn skrives i flera rullor Kjäder, vilket nog får anses vara mönsterskrivarens speciella stavning. Han var född 1777 19 juli, anställdes 1793 30 sept., blev corporal och erhöi medalj för trogen tjänst eller tapperhet i fält som det sedan skrives. Var med i pommerska kriget 1805—07, säkerligen också i 1808—09 års krig fast dokument därom saknas. Men i kriget mot Napoleon 1813—14 ledde han sitt korporalskap och sistnämnda året blev hans sista levnadsår. I rullan säges helt kortfattat "Död i Tyskland 1814". Hans tjänstetid blev 21 år.

Carl Quick, f. 1780 24 nov., tjänade för roten omkr. tre år. Bodde på torpet Ekåsen under Stensholm. Död 1819 5 april av feber.

Lika knapphändig blir uppgifterna om *Anders Rolph*, f. 1791 12 okt. Hans tjänstetid var ej fullt fyra år då han erhöi avsked 1822 15 nov. Blev senare torpare i Uddebo samt 1835 hälftenbrukare i Hulustorp och från 1838 åbo i Vassarp.

Den 25 nov. 1826 antogs *Petter Göth*, f. 1799 18 okt. Förut kallad Larsson. Erhöi interimsavsked 1836 20 dec. Död i Hakarp 1857 15 nov. i bröstsjukdom.

Carl Johan Larm antogs 1 nov. 1837. Född 1816 14 april i Näs-hult. Fadern soldat. 1844 begärde han och fick tillstånd att kalla sig Svärd, och nu blir det alltså *Carl Svärd*. Han anmäles vid flera gen.mönstr. vara sjuk, 1853 på sjukhus. Var 1856 kommenderad

till Carlsborg. Vid mönstring 27 juni 1868 är antecknat om honom: "Begär och får afsked för sjuklighet enl. läkarebetyg. Ådragit sig bräckskada i tjänsten enligt intyg av hans kamrater. Anmäles till underhåll. Tjänt väl." 1901 15 dec. avled han i Hakarp.

Carl Eng, f. k. Magnusson, född i Hakarp 1844 3 april, blev anställd 15 okt. 1868. Fadern torpare. Eng tycks ha varit Hakarps resligaste soldat med sina 6 fot 1½ tum = 182 cm. Förordnades till korporal 13 juni 1875. Han blev rotens siste soldat och tjänade till ~~den~~ vakanssattes 1 jan. 1895. Blev senare ägare till lägenheten Fagerberg under Fagerslätt där han avled 1899 29 juli i luginflammation.

Här har nu kunnat redovisas 14 st. soldater för Fagersläatts rote.

Rote nr 62 Raten (senare Dalskog)

Denna rote utgjordes av Ratens by om tre gårdar, tillsammans 1 3/4 mtl fr., vilka efter sammanslagning år 1843 till en gård blev kallad Dalskog.

Soldattorp: Jonsbo, ung. 400 m. öso gården. Revs omkr. 1908.

Nils Håkansson inledde raden av soldater och blev antagen år 1681. Han var med i rullorna intill mönstringen i juli 1700. Kompaniet låg då i garnisonen Wismar och där i den svenska Pommern har han förmodligen fått sin grav.

Ingen soldat för denna rote finns nu antecknad förrän 1716, men det finns ju heller ingen rulla från den tiden, så möjligen har en eller flera soldater då varit i tjänst.

Jonas Larsson, 20-årig, född i Hakarp, antogs i febr. 1716 och kommenderades till Warberg. Vi kan följa honom via mönstringen vid Timmele gästgivaregård den 6 okt 1718 under marschen mot Norge. Där var han med vid belägringen av Fredrikstens fästning och sedan vid reträtten tillbaka till Sverige. Jönköpings regemente förlades i Uddevalla till i okt. 1719. Under den tiden avled Jonas Larsson 1719 5 jan. och fick aldrig återse hembygden eller sin hustru som han hade vigts vid på midsommarafton 1717. I vigselboken kallades han *Jonas Björnbärg*.

Det blev ingen ersättare för numret förrän 1720 3 mars då *Håkan foensson*, f. 1699, antogs. I Stockholm var han med då regementet där gjorde garnisonstjänst, tidvis även på galärflottan 1720-21. 1728 30 juli fick han avsked. "Har hemmansbruk" lyder anteck-

ning i rullan som förklaring. Han hade gift sig 1722 27 april och i morgongåva utfäst 10 dlr.

Lars Joensson, f. 1703, blev approberad 1728 30 juli. Kallas *Lars Ra"man* då hans barn döptes 1734. Var kommenderad i Malmö 1739. Senast i jan. 1740 har han avgått. Tyvärr ger oss icke urkunderna några fler uppgifter.

Jonas Schierling, f. 1715, kom i tjänst i jan. 1740. Deltog i kommenderingen till Finland och var med då galärflottan i maj 1742 återkom till Stockholm. Då regementet mönstrade vid Ingaryd i Rogberga 1757 var han som så många andra kommenderad i Pommern och där avled han samma år 28 aug.

Jöns Schierling, f. 1738 2 febr. tillträdde 1759 30 mars. Nästa mönstring som ägde rum i Kristianstad med därvarande garnison 10 aug. 1764 heter det lakoniskt "Med skorf i hufvudet som än kan cineras. Får afsked".

En *Johan Svanström* tjänade sedan för Raten ett par år. Då rullor saknas för denna tid vet man inget mera om mannen än att han gifte sig i Hakarp 1767 25 okt.

1767 tillträdde en soldat som kom att få en rätt lång tjänstetid. *Jean Rundström* var hans namn, f. 1747 och smål., 5 fot 10 tum. Under kriget mot Ryssland som började 1788 var han med och kommenderad på örlogsflottan. 1788 22 dec. avled han i skörbjugg ombord på eskadern och blev begravnen i Hakarp 1789 4 jan. Han hade tjänat 21 ½ år.

Sven Rundström, f. 1766, antogs 1789 25 febr. Om han omedelbart blev sänd till kompaniet i Finland eller fick stanna vid hemortsförband är nu ej känt. Vid mönstring 1803 20 juni får han "afsked för oduglighet", d. v. s. han var då ej fältduglig. *Sven Rundströms* liksom företrädaren *Jean Rundströms* namn skrevs i kyrkoböckerna ofta som *Runström*.

Från Rosendala rote blev nu i okt. 1800, säkerligen på egen begäran, transporterad *Johan Dahl*, f. 1766 30 jan. Han hade redan då 14½ tjänsteår. 1805 blev en bataljon av regementet överfört till svenska Pommern där den kom att stanna i två år. Av en rulla från 1806 vet man att soldat *Dahl* var med i denna kommendering som från början mest fick syssla med försvarsarbeten vid Stralsund men senare också var i strider mot fransmännen. När och hur soldat *Dahl* mötte sitt öde har ej gått att fastställa. Men hans dagars tal voro

nog räknade här i Pommern ty vid en mönstring i Stralsund 1807 3 juni är han frånvarande.

År 1810 i april blev *Johan Vård* tydligen anställd. När han 1818 först dyker upp i rullan är han corporal. Han var västgöte och född 1785 12 dec. "Tjent sol,1 vargeringskarl 2 ½ år vid Smålands Dragonregemente, som honom tillgodo beräknas." Han erhöll interimsavsked 1830 22 april. 1859 28 mars avled han, "fattig och gammal".

Sven Johan Kron blev ersättaren, som anställdes 1830 1 sept. Född 1810 21 dec. i Bälaryd. Fadern var soldaten Puff för Boafalls rote och en broder var soldat Snygg för Slögestorp. Dessutom voro ytterligare tre bröder soldater av en syslörnskara på sju bröder och en syster. Detta ej så vanlig:1 förhållande blev också uppmärksammat och soldat Puff erhö1 av konung Karl XIV Johan vid generalmönstring en silversnusbosa. Soldat Kron var som flertalet av kamraterna på arbetskommenderingar, varav den till Carlsborgs fästning 1859 är skriftligt belagd. Vid gen.mönstring 1862 2 juli begärde och erhö1 Kron avsked för sjuklighet. Han hade tjänt väl och anmäldes till underhå11 efter nä:1. 32 års tjänstetid. Död 1870 22 maj på backstugan Klinten under Dalskog.

Gustaf Brodd antogs 1862 10 okt. Var född i Rogberga 1842 9 maj som son till soldat Finn i Åkarp. Erhö11 interimistiskt avsked 1870 2 april. Utflyttade 1869 till Jönköping.

Ersättare och samtidigt den siste soldaten för roten blev *Peter Lindsten*. Antagen 1870 23 april. Född i Vrigstad 1847 27 april och förut kallad Pehr Johan Lindsten. Fadern hemmansbrukare. Han blev en av kompaniets skarpskyttar. I den egenskapen kom han säkerligen att som en av de första få vara med då de mynningsladdade gevären ersattes av b:1kladdningsgevär, i detta fall remington-gevären. Stod kvar i rullan till 1891 och utflyttade då till Lekeryd man bosatte sig från 1910 i Fageräng under Fagerslätt. Död 1937 26 nov.

Roten vakanssattes 14 okt. 1908.

Ryttare och grenadjärer

Liksom soldatrotarna fingo uppställa och underhå11 soldater - infanterister - så fanns det en annan enhet för rytteriet. Det var rusthå11sindelningen. Till grund för denna låg att gårdens krono-

skatt efterskänktes mot att gården höll ryttare och häst samt torp, lön och persedlar till denne.

Smålands ryttare, som utgjorde stommen för det kavalleri som uppställdes i detta landskap, ledde sitt ursprung från år 1543. Det kallades senare Smålands Cavalleri och bestod av åtta skvadroner eller kompanier om vardera 125 ryttare. Blev 1684 indelt med rusthåll. Fick flera gånger byta namn och hette från 1806 Smålands dragonregemente. 1812 delades regementet i två kårer. Ena kåren blev "avsutten" under namnet Smålands dragonregementes Infanteribataljon, senare ändrat till Smålands grenadjärkår. Denna bataljon, som från 1888 blev självständig kår, bestod av fyra kompanier som vardera rekryterades av 125 rusthåll. Fjärde kompaniet kallades Jönköpings kompani och fick sitt stånd i västra delen av länet. I en mönsterrulla för år 1692, då ryttmästare Johan Mörner var kompanichef, säges: "Detta comp. kan på 6 dagar komma tillsammans och rondowöro platzen är i Skillingaryd". Om tiden för samlingen nu förefaller oss lång, får man betänka att ryttarna voro bosatta över ett stort område från Bankeryd och Svarttorp i norr till Femsjö i söder.

Hakarps socken hade två rusthåll, nr 38 St. Tokarp och nr 39 Bråneryd. Av grannsocknarna hade Svarttorp ett och Lekeryd icke mindre än 13 rusthåll. Öggestorp hade fyra, Rogberga och Ljungarum vardera två rusthåll.

Befälet bodde liksom manskapet ute i bygderna. Ryttmästaren — senare kaptenen — bodde på sitt boställe Mårtenstorp i Öreryds sn, kvartermästaren på Fagerslätt i Rogberga, vilket var närmaste militiebostället från Hakarp räknat. Övningsplats var för regementet/kåren Ränneslätt vid Eksjö.

Rusthållet utgjordes av en eller flera gårdar och ägaren av gården kallades rusthållare. Till rusthållet hörde ofta s. k. augumentshemman, vilka betalade kontanta avgifter s. k. hästeräntor. Sedan en del av kavalleriet omändrats till infanteri (grenadjärer) bibehölls rusthållets skyldigheter men nu i form av att en hästvakansavgift erlades. Hos rusthållaren förvarades ryttarens mobiliseringsutrustning, hos honom förvarades också hästen med tillhörande persedlar. Genom att ägaren av rusthållsgården kallades rusthållare, kunde även kvinnor inneha denna titel. Och Hakarp hade under åtskilliga år två kvinnliga rusthållare. I början av 1700-talet var prostinnan

Catharina Barck rusthillare för St. Tokarp och för Bråneryd svarade högvälborna jungfru Elizabeth Leijonsteen.

Halva regementets avsittning 1812 betraktades väl närmast som en degradering. Att göras oberiden och inta en plats bland fotfolket var inte alls populärt och denna inställning kom till uttryck i den beridne krigarens påstående som lät ungefär så här: Först kommer Gud Fader, sen kommer ingenting, sen kommer kavalleristen, sen kommer ingenting, sen kommer kavalleristens häst, sen kommer ingenting, sen kommer ingenting, sen kommer infanteristen.

För de efterföljande uppgifterna om ryttare och grenadjärer har 47 st. generalmönsterrullor, omfattande tiden 1692 t. o. m. 1875, genomgåtts. Tyvärr får man inte veta så mycket om den gemene krigaren. Ofta får man veta mindre om karlen än om hästen, vilken senare beskrives till kön, färg, tecken och ålder. Men omsättningen av hästar var också i allmänhet större än beträffande ryttare. Slutligen har i kyrkoarkiven vissa personuppgifter kunnat erhållas huvudsakligen genom de mikrofilmer som numera finns tillgängliga.

Rusthåll nr 38 St. Tokarp

Rusthållet utgjordes av 1 mtl sk. St. Tokarp samt 1/8 mtl sk. Hällestorp i Lekeryd. Som augment fanns i mtl sk. Bogla i Rogberga.

Bostad för ryttaren var torpet Klippan vilket namn senare ändrades till Berget och benämndes dragontorp = DT, efter 1812 kallat GT. Beläget omkr. 1200 m. sö gården och 100 m. v Laggarebosjöns sydända. Torpstugan är kvar som fritidsställe.

I den äldsta generalmönsterrullan, som är från år 1692, finner vi för detta rusthåll ryttaren *Jöns Nilsson*. Han beviljas nu avsked efter en tjänstetid av 15 år. Således kom han i tjänst omkring 1677, flera år innan regementet blev indelt.

Mönsterrullorna har sedan gått förlorade under de ständiga krigen och därför vet vi inget om vem eller vilka som redo för rusthållet fram till 1706. Detta år den 4 och 5 dec. hölls mönstring i staden Frieberg i Sachsen. Då antecknades ryttaren *Nils Bengtsson* för nr 38. Han säges vara gammal och han red en gammal svensk häst. Punkt och slut med uppgifterna. I dödboken för Hakarp återfinna vi honom. 1748 27 mars begrovs han "på sitt 77 ålders år". Han var alltså född omkr. 1671 och bodde vid frånfallet i Hagstensgårdet.

Den 1 juli 1709 blev hela svenska armen fången vid Perewolotjna och nya regementen uppsattes i hemlandet. För detta rusthåll antogs i sept. 1709 till ryttare *Måns Rungren*. Han var då 24 år gammal, född i Lekeryd och red en "brun häst med stiern och liten bläs, 7 år gammal". Vid mönstring i Näsbyholm i Skåne i sept. 1710 antecknades att han "bekommet swart halsduk, förkommet täckjohl och grimma wid Hälsingborg 1 mars 1710". Den 8 aug. 1724 hölls mönstring vid Brevik väster om Eksjö och då erhöll Rungren avsked efter 15 års tjänst.

Vid samma tillfälle antogs till ryttare *Nils Svensson Tolander*, 20 år gammal. Hans tjänstetid blev högst sex år. I nästa rulla, som också gäller mönstring i Brevik i aug. 1733, skrives för rusthåll 38 ryttare *Måns Larsson Lekman*, vilken blivit antagen 1730 25 aug. vid 23 års ålder. Han kom att få en tjänstetid längre än de flesta. 1741 antecknades han som kommenderad men av vilken art kommanderingen var framgår ej av rullan. Vi kan sedan följa honom genom mönstringarna fram till pommerska kriget. Vid en besiktningmönstring som hölls 1757 erhöll Lekman avsked. Han ansågs väl med sina 50 år för gammal att gå med i fält. Han hade i alla fall gjort sitt under 27 års tjänst.

1757 22 okt. antogs till ryttare *Jonas Trygg*. Han var 30 år gammal och att en så gammal karl blev nyanställd får kanske tydas som att brist på lämpliga och villiga krigarämnena förelåg. Inte heller han behövde gå med ut i kriget i Pommern efter vad man kan förstå, ty vid de tre mönstringarna därstädes uppvisade icke rusthåll nr 38 någon ryttare. På Ränneslätt 1764 är Trygg närvarande men tio år senare har han på omärkligt sätt försvunnit ur rullan. Av husförhörslängd framgår att födelseåret var 1728, vilket gott stämmer med ovanstående, men där har namnet blivit Snygg. Kanske detta senare namn varit fadersnamnet eller också föreligger en felskrivning ty otvivelaktigt hette mannen Trygg.

Efter någon tids vakans blev 1774 30 mars antagen ryttaren *Staffan Tholander*. Man får vara tacksam för det lilla som gives av data och i detta fall är det att han var född 1741, smålänning och gift. 1778 red han ett sjuårigt kastanjebrunt sto utan tecken. Död i Karlskrona 1789 8 aug.

Ryttaren *Sven Tholander* trädde nu till. Han blev anställd 1789, var född 1757 5 sept. Den 13 juli 1790 var han med i den trupp

som inmarscherade i Stockholm. Detta var några dagar efter sjösegern vid Svensksund och möjligen skulle kavalleriet överskeppas till Finland. 1794 gives den upplysningen att "stoet är gammalt men står kvar 1 år". 1804 12 juni begär och får Tholander avsked vid mönstring på Ränneslätt. Regementet hette nu Smålands Lätta Dragonregemente. Tholander bodde en tid på torpet Slätten under Bråneryd efter avskedet.

1808 4 april kom *Anders Todt* i tjänst som dragon. Var född 1784 14 maj. Namnet skrevs även Thod. Var med vid regementets avsittning och fick därmed titeln grenadjär. Hans tjänstetid blev lång, icke mindre än 30 år. Vid G-M i juni 1841 heter det: "Begär och får avsked med anmälan till underhåll. Har giktplågor och svagt bröst enligt läkarebetyg." Todt hade fått avsked redan 1838 18 juni och i årlig pension erhållit 8 Rdr B: o. Efter avskedet byggde Todt sig en backstuga kallad Gransäng på Vissmålen ägor och där fick han sluta sina dagar 1857 9 jan. vid 72 års ålder.

Grenadjär *Peter Sandahl* anställdes 1839 20 mars. Han var född 1817 5 juni i Oggestorp, förut kallad Månsson. Fadern hemmansbrukare. 1869 21 juni begärde och fick Sandahl avsked för sjuklighet och även han hade då 30 tjänsteår och beviljades pension. Tjänst utmärkt väl. Han avled 1872 28 sept. på torpet Pinnefjäll.

Efterträdare blev grenadjär *Anders Johan Johansson Grek*, som blev antagen 1869 21 dec. Han var född i Malmbäck 1850 3 mars. Fadern var gratialisten och torparen Johan Klein. Grek blev skarpskytt 1875 3 mars på sin 25-årsdag. Med rusthållarens bifall erhöll han avsked 1877 30 juni. Han var skraddareutbildad.

Rusthållets siste tjänsteinnehavare blev grenadjär *Claes Andersson Bark*. Född i Forserum 1858 16 okt. och son till hemmansbrukaren Anders Qvist-Johansson i Snuggarp. Blev antagen 1877 24 nov. och var rusthållets längsta grenadjär med sina 6 fot och $\frac{1}{2}$ tum = 179 cm. 1882 11 mars fick han befordran till timmerman. Utflyttade 1887 till Oggestorp.

Rusthålllet vakanssattes 1886 7 okt.

Rusthåll nr 39 Bråneryd

Detta rusthåll bestod av 1 mtl sk. Bråneryd med Stockeryd samt 1/4 mtl sk. Hökhult. Augment utgjorde 1/4 mtl sk. Björstorp jämte 1/2 mtl sk. Vissmålen och 1 mtl Åkarp östra i Rogberga sn.

Ryttaren bodde på Hökhult som var anslaget till ryttaretorp och utgjorde 1/4 mtl kronoskatte. När detta torp blev uppdelat på nuvarande tre brukningsdelar är f. n. okänt. Enda lantmäterikartan är från laga skifte 1883. Från omkr. 1787 blev torpet Fråsynen under Bråneryd anslaget till ryttaretorp, från 1806 kallat dragontorp (DT) och efter 1812 grenadjärtorp (GT). Fråsynen låg 1400 m. ssö om Bråneryds herrgårdsbyggnad. Torpstugan revs omkr. 1924 men en nybyggnad tillkom som ännu finns kvar men nu under namnet Bäckadal.

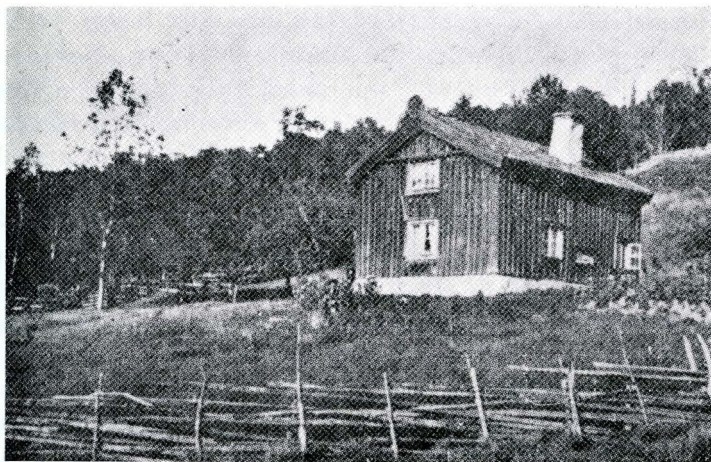
År 1692, då ryttmästaren hette Johan Mörner och kvartermästaren Lars Hård, var *Iven Larsson* ryttare för nr 39. Inga uppgifter om honom har kunnat erhållas men man kan förmoda att han var med vid slaget vid Klissow 1702 där regementet led förluster. Om han då ej stupade var han nog också med i Pultusk 1703.

I nästa mönsterrulla, den från Sachsen, heter ryttaren *Joen Larsson*. Han säges vara "hästlös". Hästen hade dött 1705 14 okt. Troligen var Larsson med då svenska hären råkade i fångenskap efter slaget vid Poltava 1709, men om hans vidare öden vet man nu intet.

Då ett nytt Smålands Cavalleri uppsattes i sept. 1709 blev för detta rusthåll till ryttare antagen *Nils Brunbärg*, 20 år gammal och född i Jälluntofta. Han fick en svart häst med bläs, 6 år gammal. Säkerligen fick denne ryttare uppleva händelserika år alltifrån slaget vid Hälsingborg 1710, fälttåget mot Norge samt under kriget mot Ryssland kustbevakning och garnisonstjänst. Vid gen.mönst. 1724, hållen 8 aug. i Brevik, antecknades: "Rusthållaren begär att få sätta en annan ryttare i stället för denne, som skall vara ostyrig och förorsakat honom åtskilliga gånger klagovisor och som ryttaren utom det är gammal och tjänat i 15 år får han avsked".

Numret tycks nu ha varit vakant några år, i varje fall kan ingen redovisas förrän 1728, då ryttaren *Börje Hultman* anställdes. Han var smålänning och hela 29 år gammal. 1740 angiver mönsterskrivaren: "Enär karlen önskar med rusthållarens samtycke, så god karl som han är, så får han transport till kustkompaniet". Påföljande år den 3 juli fick Hultman transport till Överstelöjtnantens komp.

Vid gen.-mönstr. 12 okt. 1741 i Eksjö antogs ryttaren *Carl Brånberg*, smålänning, 20 år och gift. Vi kan följa honom genom mönsterullorna, den ena efter den andra, utan att något anmärkningsvärt

Fråsynen, byggt i början av 1700-talet, först dagsverkstorp, från 1787 soldattorp för Bråneryd, rivet 1924.

noteras. Vid den mönstring som hölls i Brander i Langensten den 23 nov. 1759 har dock inträffat något som anmärkts i rullan: Hästen har kasserats 18 juni 1758 på gen.mönstring i Bretzewitz. Ytterligare två mönstringar hölls i Pommern, den sista i Elmenhorst 1761 14 nov. utan att ny häst omnämnas. Men 1764 då regementet var hemma igen och mönstrade på Ränneslätt 28 sept., får man som först veta att hästen ersattes 1759 11 juni men störtade redan den 18 i samma månad. På grund av förkomna rullor vet man nu icke när Brånberg lämnade ledet i ryttartroppen men troligen fick han avsked 1772 efter 31 tjänsteår. Han var då 51 år gammal och berättigad till pension. Han bodde längre fram inhyses i Vassarps västergård och senare i Stibbarp. Enligt Hakarp A.I:1 var Brånberg född 1716 7 juni.

Som ersättare kom ryttaren *Hans Leijon*. Antagen 1772 3 nov., smål., 22 år gammal, 5 fot 11,4 tum lång. Han fick som tjänstehäst ett svart sto utan tecken, 15 år gammalt. 1793 fick han en svart vallack utan tecken, 5 år. Leijon var född 1753 12 april, blev sekundkorporal 1785, korporal några år senare och erhöll antagligen avsked 1803, då rusthållet blev anslaget för minderårig volontär. 1803 utflyttade Leijon med hustru och två döttrar till Värnamo. Som belysande för den tidens skrivsätt samt vördnad för titlar må några utdrag ur Hakarps kyrkoböcker göras. Vigselsbok 1790 apr.

10: Corporalen vid Smålands Cavalleri, ärlige och manhaftige Hans Leijon och pigan Catharina Larsdotter från Raten. Födelse- och dopbok: 1799 dec. 21 döptes Corporalskan Leijon och hustru Catharina Larsdotters lilla dotter Stina Cajsa. Död- och begravningsbok: 1801 jan. 15 dog och den 25 begrovs Corporal Leijons lilla son Lars Peter, 5 år, 4 mån., koppor.

1806 antogs indelt ryttare, nu kallad dragon, för numret. Det var vice korpralen *Nils Hultström* som blev transporterad hit från nr 34 Rommelsjö, där han hade varit i tjänst från 1790 3 febr. Han var född 1767 11 juni och avled på sjukhuset å Herrevadskloster 1819 27 juni.

Även efterträdaren kom från rusthåll 34 Rommelsjö. Det var korpral *Sven Gotthard*, född 1780, som fick transport hit 1819 24 aug. Han hade kommit i tjänst 1800 23 okt. och blivit tilldelad medalj för tapperhet i fält. Vid G.-M. 1841 29 juni fick han avsked och anmäldes till underhåll. Han hade tjänt utmärkt väl och "bevistat alla de fälttåg och kommenderingar varuti bataljonen deltagit. Är besvärad av giktkrämpor enligt läkarebetyg."

Efterträdaren grenadjär *Henric Rehn* fick transport hit från rusthåll nr 6 Hyltena, där han hade blivit antagen 1828 14 mars. Han var född i Malmbäck 1807 17 okt. Fadern var dragon Lars Rehnstedt. 1858 21 juni vid gen.mönstr. begärde och erhöll han avsked med pension efter 30 tjänsteår. Han avled 1882 10 sept.

Återigen kom en man från annat rusthåll. Att så många grenadjärer vid andra rusthåll efter varandra sökte transport till nr 39 måste ha haft en orsak, troligen den att Bråneryds GT var ett bra torp som ifråga om avkastning och kanske även hus var eftersökt. Den som nu flyttade in i Fråsynen var grenadjär *Anders Svensson Johannesson Engstrand*. Även han kom från rusthåll nr 42, som var Eskilstorp i Järstorp. Där hade han antagits 1846 18 april. I Rogberga var han född 1826 25 dec. där fadern var hemmansbrukare. Av vilken orsak han sedan sökte transport härifrån är ovisst, men ett faktum att han 1862 9 okt. fick transport till rusthåll nr 69 Sölje i Fryele.

Och samma år den 22 dec. antogs efterträdaren. Det blev grenadjär *Anders Gustaf Nilsson Fält*. Han var född i N. Solberga 1840 12 april, blev vice korpral 1871 11 april och korpral 1875 24 juni. Fadern var torpare. Vid generalmönstring på Ränneslätt 1869 och

1879 var han ej närvarande men däremot 1875 och 1883. Frånvaron berodde sannolikt på att han var kommenderad på annat håll. Död 1894 2 april i Huskvarna.

1893 22 mars vakanssattes Bråneryds rusthåll.

Extra roteringar och andra uppgifter.

Då nu samtliga knektar som f. n. äro kända, både beridna och oberidna vilka under indelningsverkets tid tjänat för Hakarp har defilerat förbi, fäster man sig vid att det största antalet av dem ej voro födda inom socknen. Soldatyrket utövade tydligen ingen särskild lockelse för Hakarpsynglingarna och de hade nog också möjlighet att vid bl. a. närbelägna industrier finna sin utkomst.

Vid gårdars och byars uppdelning i rotar blevo några gårdar övertaliga. Med dessa gjorde man så, att 1 mtl fr. Smedstorp hänfördes till Hulsingstorps rote i Skärstad och stödrotar till utomsocknes blevo: 1/4 mtl fr. Vissmålen till nr 89 Häljaryd i Rogberga. 1/2 mtl fr. Vassarp Ö. till nr 112 Forserums ng, 1 mtl sk. Stibbarp till nr 118 Råslätt i Ljungarum och 1/4 mtl sk. Björstorp till nr 119 Jära ng i Ljungarum.

Under krigstider uttogs extra rotar däribland en rote nr 11 Hakarp, och för krigsfall gjordes även en extra rotering (reserv) för vilken Hakarp uppsatte fem rotar vid Livkompanet, nämligen: nr 33 Göransberg 2 mtl fr., nr 34 Stensholm med Eskelunda 1½ mtl fr., nr 35 Stensholm med Eskelunda 1½ mtl. fr., nr 36 Hakarp 1½ mtl fr., nr 37 Hakarps prästgård ¾ mtl kr. + Hakarp 7/8 mtl fr. varjämte Huskvarna Sörgård 1 mtl sk. ingick i rote nr 11 tillsammans med Sjöryd och Ubbarp i Öggestorps sn.

Liksom soldatrotarna skulle förse soldaterna med bostäder — soldattorpen — så svarade Kronan för boställen åt officerare och underofficerare samt vissa andra befattningshavare. Dessa militieboställen av olika storlek och standard belägna i regementets stånd d. v. s. rekryteringsområde, beboddes av officerare från översten ned till löjtnanten och av underofficerare från fältväbeln till rustmästaren. I Hakarps sn fanns endast ett militieboställe, St. Råmmarp, som beboddes av föraren vid Livkomp. Föraren kom i tjänsteställning efter sergeanten och före furiren. Graden fanns kvar till år 1837 och St. Råmmarp blev utarrenderat omkr. 1856 och upphörde därmed att vara militieboställe.

En rätt vanlig uppfattning är att soldatnamn oftast voro enstaviga namn, sådana som vi möter dem idag hos sentida ättlingar. Men som soldatnamn bör man även räkna alla namn som ej voro ärvda sonnamn utan blivit antagna av soldater. Och sådana fast endast i litet antal påträffas i rullor redan från 1600-talet. Sedan indelningsverket genomförts började det bli allt mer vanligt att soldater antogo ett tillnamn i st. f. sitt ärvda namn som oftast var ett sonnamn. Om orsaken till dessa namnbyten har meningarna varit något delade men troligen ha de skett av praktiska skäl. Ty det var ju lättare att komma ihåg ett namn än ett nummer och av sonnamnen fanns det alltför många Perssöner, Jonssöner etc. Ofta kom så ortnamnet (roten) att ligga till grund för soldatnamnet men för övrigt har namnen hämtats från vitt skilda områden: växt- och djurnamn användes ofta, likaså egenskapsord, yrkesnamn, förnamn, nordiska gudar, namn ur astronomin, varjämte namn av utländskt ursprung ej voro ovanliga. Framförallt namn ur växtriket samt lokalamn kom ofta att bilda sammansättningar av vanlig borgerlig namntyp.

Några påbud om soldaternas namnbyte har ej förekommit och tydligen var det regementschefen som förordade och gynnade dessa. Därför tog det flera årtionden från det att soldater vid första regementet antogo soldatnamn till dess att Jönköpings regemente som det sista av alla dessa truppförband följde exemplet. Först i mönsterrolla 1742 hade alla soldaterna här fått namn som icke var sonnamn men något tidigare användes dock egennamn fast de icke då var officiella vid kompaniet. I Hakarps ministerialböcker påträffas sådana namn redan före 1720. Det bör här påminnas om att vid både Krutbruket och Borrverket i Huskvarna hade många av de anställda egennamn redan vid 1700-talets början och om man ser till tiden 1710—1760 var det nära hälften som hade andra namn än sonnamn. Kan detta ha något samband med att Kronan i båda fallen var arbetsgivare? Allmogem hade annars vid denna tid till övervägande del sonnamn.

Om man ser hur namnformerna fördelade sig vid Livkomp. så fanns år 1744 17 enstaviga och 20 trestaviga namn, alla de övriga voro tvåstaviga. År 1803 var förhållandet helt annorlunda, då var 44 namn tvåstaviga och alla de övriga enstaviga.

När soldaten blivit anställd hade han att välja ett namn som ej förut fanns vid komp. Man ville nämligen ej att ett namn bars av mer än en man vid kompaniet, men då regementet hade åtta kompanier så kunde ett namn alltså bäras av lika många knektar. Om soldaten var tveksam och hade svårt att bestämma sig så ingrep kompanichefen och då kunde det ibland bli ett namn som ej var så trevligt att bära. När soldaten för Tokeryd fick namnet Slug och när andra fingo namn som Adjö, Skräck och Trut så är man övertygad om att kaptenen var närvarande vid namngivningen. Men om man av en eller annan anledning tröttnade på sitt soldatnamn kunde man begära att få utbyta det vilket brukade beviljas.

Ofta sökte man ett namn som anspelade på gårdens (rotens) namn och rätt vanligt var att åtminstone begynnelsebokstaven skulle vara densamma som rotens. Detta gällde särskilt under 1700-talet. Många egennamn som nu förefaller oss egendomliga ha uppkommit just genom att ortnamn lagts till grund för soldatnamn. Stundom har namnet gått i arv inom roten från en soldat till en annan men detta har inte varit särskilt vanligt vid småländska regementen.

Där soldatrotens eller rusthålllets namn varit mönster vid namntagningen kan här nämnas att Rosendahl blev ett väljudande namn för den förste som i roten med samma namn bytte bort sonnamnet. Sedan följde Rorman, två med namnet Dahl och två Roos. Slögestorp gav namnet Slöberg (även skrivet Slögberg) och detta namn har säkerligen inte haft den nedsättande betydelse som vi idag skulle anse. Det bör f. ö. observeras att namnet Slöberg fanns vid Krutbruket redan omkr. 1715. I Stutstorps rote märks Stusberg (Stussberg) men även namnen Storm och Strutz ha väl härletts av rotens namn. Av Fagerslätt bildades namnen Fagergren och Slättman. Rakman kom av byn Raten. St. Tokarp gav namnet Tolander åt tre ryttare samt det ovanliga namnet Todt (av ty. Tod = död?). Av Bråneryd togs namnen Brunbärg och Brånberg. Ovanliga namn kan förutom nämnda Todt också sägas vara Tränk, Hull, Schierling och Gotthard.

Det var inte endast från gårdsnamn till soldatnamn som namngivning förekom, även i andra riktningen gavs ibland lokalamn från soldatnamn. Att soldat nr 60 Strutz fick ge namn åt Strutsa-backen är redan omnämnt. Ängaslätten blev ett känt namn efter

nr 61 Eng för Fagerslätt. Torpet Renstorp under Bråneryd uppkallades efter dess bebyggare nr 39 Rehn. Blomstugan var en backstuga på Kikstorps ägor. Den hade byggts av avskedade soldaten nr 59 Nils Blom och ägde bestånd i drygt 50 år. Sandalslyckan kallas än idag en liten odling i St. Tokarps skog. Namnet är ett minne från den tid då grenadjären 38 Sandahls änka bodde här på torpet Jonsbo. Sedan nr 57 Sten inflyttat i Rosendala soldattorp 1854 fick detta i folkmun namnet Stenatorpet. Namnet Götängen, kvarter i Stensholm, kan även hänföras till denna grupp fast namnet uppkom först efter en soldatson Göth.

I flera fall lever alltså soldatens namn kvar i bygden långt efter det han lämnade sin plats i ledet och på torpet. Liknande lokalamn från andra yrkesgrupper äro säkerligen mindre vanliga och just soldatnamnens karaktär var kanske en bidragande orsak till att de fingo denna rätt intressanta användning.

Anmärkingar och förkortningar

Approbera	=	godkänna	interimsavsked	=	avsked tills
augmentshemman	=	tillöknings-			vidare
förstärkningshemman			kretz bandolär	=	axelgehäng
DT	=	dragontorp	mtl fr.	=	mantal frälse
f. k.	=	förut kallad	mtl kr.	=	mantal krono
g-m.	=	generalmönstring	mtl sk.	=	mantal skatte
gratialist	=	f. d. soldat med	rondowöro platsen	=	mötesplatsen
understöd från Vadstena			skörbjugg	=	bristsjukdom
krigsmanshuskassa			ST	=	soldattorp
GT	=	grenadjärtorp	vargering	=	reserv

KALLFÖRTECKNING

Tryckta skrifter:

Kumm, Elfred: *Indelt soldat och rotebonde*.

Meurling, Ivar: *Torp och backstugor i Hakarps socken*. I Hakarps Krönika 1953—60.

Tidander, L. G. T.: *Anteckningar rörande Kongl. Jönköpings regementes historia*.

Handskrifter:

Hök, Chr. Fr.: *Register öfver indelningsverket 6/10 1880 i Jönköpings landskontors arkiv*.

Mönsterrullor 1683—1886 i *Kungl. Krigsarkivet*.

Ministerialböcker och husförhörlängder i Vadstena Landsarkiv och i Hakarps kyrkoarkiv.

Ministerialböcker i ett flertal kyrkoarkiv.

Vällingklockor som ringt i gamla Hakarp

av Gottfrid Granemyr

Mats Rehnberg kom för något år sedan med en bok om vällingklockor. Bokens titel, Blå välling och sur sill, anspelar på de ramsor, som arbetsfolket på gårdarna gärna diktade in i klockornas klanger. Boken födde en tanke att försöka ta reda på om någonting fanns att berätta om de vällingklockor, som finns eller ha funnits på de större gårdarna i det gamla Hakarp. Dessa klockor ha ju nu spelat ut sin roll som indelare av arbetsdagen, men den tid de fyllde denna uppgift ligger ändå inte längre tillbaka, än att många ännu minns hur vällingklockan kallat dem till arbete, vila eller måltid.

Enligt Rehnberg torde vällingklockan, sådan vi nu tänker oss den, ha börjat komma i bruk först på 1600-talet. Men långt innan dess hade människorna vant sig vid att låta klockklanger indela vardagens id och arbete och helgens ro och vila. Många städer hade stadsklockor, i vilka man ringde t. ex. när eld fick uppgöras på morgonen och när den måste släckas på kvällen. Elden var ju de gamla städernas svåraste fiende, och eldens uppgörande och vakande kringgärdades med många förordningar. Andra gånger, när klockorna lät höra sig, var när stadsportarna skulle öppnas och stängas. Efter kvällsringningen fick ej barnen vistas utomhus.

Så småningom kom alltså stadsklockor och kyrkklockor att inrama arbetsdagen och kan sägas ha varit föregångare till vällingklockorna. En inskription på storklockan i Morup i Halland lyder: "Att solen nu uppgår, var bör till arbet ila. Att hon går åter ner, Och mänskan skall sig vila, det tecknas med mitt ljud."

Att äga ett fickur var ju i gamla dagar ej varje mans förmån, och klockor överhuvud saknades säkerligen i de flesta hem. Vällingklockan kom därför att under de århundraden den var i bruk bli den, som talade om för arbetsfolket, när det var dags att börja, sluta eller göra avbrott i arbetet. Här bör kanske inskjutas, att det ursprungliga och officiella namnet var matklocka, men så småningom kom den från början skämtsamt menade benämningen vällingklocka att bli dominerande och officiellt accepterad.

Att dåtidens arbetare med glädje följde vällingklockans maning att "slänga spaden, ta skeden" kan man förstå, när man får veta, att den tjänstehjonsstadga, som infördes på 1600-talet och gällde långt in på 1800-talet, stipulerade en arbetstid från klockan 4 på morgonen till klockan 9 på kvällen med tre avbrott för måltider och vila. Man kan alltså antaga, att även om fötterna var tunga efter den långa arbetsdagen så kändes de lättare när vällingklockan kallade till vila än när dess maning gällde uppställning till dagens arbete. Detta kommer också till synes i de ramsor, som överallt, fast med olika ord, lades in i klockornas klanger. Mats Rehnberg ger exempel på många av dessa ramsor. De flesta av dem anspelade på de "läckerheter", som väntade den hungrige och trötte vid hemkomsten, och eftersom välling och salt sill så ofta förekommer i ramsorna så förefaller det, som om detta var helt dominerande på matsedeln. Enligt Rehnberg var det nog också fallet.

Här följer några av Rehnberg anförda exempel på ramsor:

"Surströmming, blåvälling, bälghunnar, kom in."

"Kom å ät, sill å potät, stora å små, me skalena på, som gå me ändå."

"Sur välling å sill, kasta spaden å spring."

"Pojke lilla, flinker i bena, sillastjärten vinkar med fena."

"Kom sulten, kom slunken, kom in å få mat."

"Släng skeden, ta spaden."

I början av detta århundrade började vällingklockornas rent praktiska betydelse att minska. Även om lantarbetarens villkor fortfarande var karga, så hörde dock drömmen om ett eget fickur till de önskningar, som nästan alla kunde få uppfylld, ja en och annan kunde genom arbetsamhet och sparsamhet bli lycklig ägare till både "klocka och handklaver". Vällingklockan fyllde ej längre någon nyttig funktion, den tystnade på gård efter gård, även om man på en del håll ännu en tid försökte hålla den vackra traditionen vid liv. Säkert saknades klockorna av mången äldre lantarbetare, vilkens dagsrytm under ett helt liv varit byggd på dess klanger. Rehnberg citerar en sådan arbetares suck: "Jag känner saknaden från klockljuden, som hördes från flera håll i min ungdomstid, då herrgårdsflickorna röcko i klocksträngarna i min hembygd. Det var klang och harmoni i det vardagliga året om."

Vällingklockan i Fagerslätt med initialerna IHS, Jesus människornas frälsare, samt året 1735. Foto G. Granemyr 1968.

Så skulle det då sägas något om de vällingklockor som ringt på gårdarna i det gamla Hakarp. De var inte så få. Flera av gårdarna här är ju ganska stora och har innan rationalisering och mekanisering sattes in haft åtskilliga anställda, bland annat fanns det många dagsverksskyldiga torpare. Härtill kommer, enligt Rehnberg, att klockorna, utom sin rent praktiska funktion, haft en viss betydelse som statussymbol: När bonden blev patron lade han sig till med vällingklocka.

Tar vi de gårdar, som haft vällingklocka, i bokstavsordning, så kommer vi först till Bråneryd. Den klocka, som funnits där, har en intressant bakgrund. Enligt Bråneryds förre ägare, Birger Carlberg, skulle den nämligen tidigare ha suttit på det gamla tingshus i Ingaryd, som revs i början på 1890-talet. Auktion hölls då på tingshusets inventarier och klockan inköptes av Bråneryds dåvarande ägare. Klockan äges nu av köpman Gunnar Håkansson, Huskvarna. Den är vackert utsmyckad med blomrankor men saknar tyvärr uppgift om tillverkare och tillverkningsår.

På Dalskog finns klockan ännu kvar på sin gamla plats. Av intresse med denna klocka är att den är tillverkad i Hakarp, nämligen

på Ebbes Bruk, som alltså bland sin mångskiftande tillverkning haft även vällingklockor. Klockan har även tillverkningsår angivet, men dess tredje siffra är otydlig, någon gång i slutet av 1800-talet torde den dock ha blivit gjuten. Dalskogs klocka synes ha varit den som tystnade allra sist, fru Lilly Gustafsson berättar att man ringde till uppställning morgon och middag så länge fru Gustafsson själv drev jordbruket, alltså ända till år 1950.

På Fagerslätt träffar man på den vällingklocka, som är allra äldst av de, som ha tillverkningsår angivet. På ena sidan har den nämligen inskriptionen I.H.S. och därunder årtalet 1735. På motstående sida finns bokstäverna C.I.L. eller möjligen C.J.L., betecknande väl antingen tillverkare eller förste ägare. Inskriptionen I.H.S. kan ju betyda att klockan från början haft någon sakral användning, t. ex. i något gårdskapell, men det kan väl också vara så, att beställaren med denna inskrift uttryckt sin förhoppning, att klockan skulle komma att ringa signelse över arbetsfolk, gård och gröda.

Även Göransberg har sin klocka kvar på sin gamla plats. Inskriptionen på den upplyser om att den är gjuten år 1836 för Göransbergs dåvarande ägare J. P. Lundström och att tillverkare var M. A. Rönnblom, Jönköping, namnet har genom en trolig felgjutning blivit stavat Rönnlom. Klockan användes till år 1940.

Samma klockgjuteri som gjutit klockan på Göransberg har även tillverkat den klocka, som ännu finns på Hakarps säteri. Den har tillverkningsåret 1845. Även denna användes till början av 1940-talet.

Den klocka, som funnits på Rosendala har fått en hedersam placering över entrén till Huskvarna stadsmuseum i Kruthuset. Den har vackra ornament men lämnar inga upplysningar om ålder eller tillverkare.

Även på Smedstorp har vällingklocka funnits, placerad på den äldre byggnad, som ligger mitt emot nuvarande huvudbyggnaden. Den lär ha tystnat tidigt, redan omkring år 1916, detta enligt uppgift av Robert Green, som under lång tid var anställd på Smedstorp. Den siste ägare, som använde sig av klockan, torde ha varit doktor Kellgren, han med det på sin tid så berömda hälsoinstitutet i Sanna. Sedan denne frånträtt gården användes ej längre klockan, möjligen därför, att den kan ha varit sprucken. Den satt kvar på sin gamla

Denna senare har under årens lopp haft flera olika system för tidsangivelsen, däribland alltså vällingklocka.

Vid Ebbes Bruk användes vällingklockan på samma sätt som på gårdarna, man ringde vid arbetstidens början och slut och vid måltidsrasterna. Ringare var under många år Gustav Björk från Egna Hem och därefter Frans Frid från Ebbes. Från den förres tid finns en ramsa: "Björken ringer, kara springer".

Klockan på Ebbes Bruk hängde kvar till år 1940. Då drabbades bruket av en svår eldsvåda, varvid klockan förstördes.

Vällingklockan på Stensholms fabrik var i bruk till i början av 1920-talet. Ringare var, så långt någon kan minnas, Johan Herman Carlsson. Ett tillfälle, då klockans maning säkert hördes särskilt allvarsam, var vid mobiliseringen 1914, då Stensholms vällingklocka blandade sina klanger med kyrkklockornas. Någon gång efter 1920 hade den som nämnts tjänat ut. Den ersattes då av en elektrisk sirén, säkert effektivare och mera påträngande. Vällingklockans epok var slut, en ny tid hade brutit in. Det var ej längre plats för någon klockromantik. Till elektriska siréners ilskena tjut diktas inga ramsor.

Stensholm under medeltiden

Av Harry Bergenblad

I de ensligt belägna gårdarna under äldsta tider kan man spåra ett byggnadssystem, som gav ett visst skydd mot faror av olika slag. Ett exempel härpå visar den ännu år 1817 kringbyggda gårdsenheten i Svarttorps prästgård. Här var "mangården" helt sluten på så sätt att man hade staket mellan de olika byggnaderna. Portar i denna inhägnad möjliggjorde kommunikation med såväl "fågården" som de anställdas bostäder. En liknande anläggning kan man spåra i ödegården Sonaby i Holaveden, Gränna socken. Sannolikt var detta byggnadssystem allmänt (dock ej i de stora byarna). Ovan nämnda exempel visar att byggnadssättet levat kvar i det konservativa samhället nära nog ända in i vår tid.

Vi vet, att ett sådant byggnadssätt fanns redan under den äldre medeltiden på olika håll i vårt land. Flera arkeologiska utgrävningar ute på holmar och näs har givit konkreta bevis för, att den kringbyggda gården ej räckte till på oskyddade områden, utan att man flyttade ut vissa delar av gården (stormansgården) till en plats, där de naturliga förutsättningarna ökade försvarsmöjligheterna. Terräng-
en fick ge anvisning på byggnadsskicket. Man kan spåra en utveckling i fortifikativt hänseende, som är beroende av den politiska situationen i landet. Den politiska oron stod ju under detta skede alltid för dörren.

Här i södra vätterbygden fanns (och finns delvis fortfarande) fyra naturliga platser för byggandet av lätt försvarbara anläggningar. I tre av dessa hade konungamakten ordnat för rikets försvar. Så byggde på Visingsö sverkerätten sina slott (Näs, ev. Borga och Husaby). På "Rockön" — området mellan de båda sjöarna Rocksjöns och Munksjöns utlopp i Vättern — har man all anledning att placera 1278 års "in castro Junaköpfung" och dess efterföljare "Knakaborg" fram till 1500-talet. Ett nytt slott byggdes sedan intill den gamla klosterbyggnaden, som införlivades i befästningen. Rumlaborg byggdes på en i Huskvarnaån av Vättern uppkastad öbildning (sporre), där man sedan bara hade att kasta upp en vattengrav mot norra sidan.

Slutligen har vi Stensholm i Hakarp, belägen mellan nuvarande

Foto från Stensholms fabriksområde: Till vänster Stensholmen. I mitten skimtar Lundaberget. Till höger synes Stensholms säteri. I förgrunden kärrområde där Huskvarnaån flyter fram. Foto H. B.

Stensholms fabrik och åbron vid Broholm i Huskvarnaån. Denna holme, vilken innan pappersbruket byggdes år 1703, var kringfluten av Huskvarnaåns båda armar, utgjorde en ytterst lättförsvard plats lämplig för borgbyggande. Nuvarande dyga kärrområde mot fabriken var då öppet vatten. Stora delar av den nuvarande fabriken är byggd på i Huskvarnaån utfyllt område. Genom uppfyllning av området och avloppsutsläpp från pappersbruket, samhället och fabriken i senare tid (1930—1965) har stora mängder gödningsämnen befordrat igenväxten i området. Vi har alltså att se Stensholmen under medeltiden som en helt friliggande klippö omfluten av strömt vatten, där vissa delar av urberget når 6 meter över vattnets nivå.

På denna plats har vi att se en borgbyggandets utveckling från storbonden till frälse mannen. Kvarvarande ruiner är helt obetydliga, men genom studium av ett 30-tal anläggningar av liknande slag mellan Östersjön och Västerhavet, törs man våga påstå, att vi här har att göra med en anläggning, som en gång varit utbyggd till betydande omfattning, och där inte ens vindbryggan fattades. Var har då allt stenmaterial tagit vägen? Då vi fortfarande har kvar vissa delar av det gamla pappersbruket från 1700-talet, har det varit lätt att studera granitstenar i väggar och valv därstädes. Många av

Stensholms fabrik: Granitmurar som delvis stammar från 1700-talets pappersbruk. Till höger synes ett stenvalv som är slaget över kanalen och sträcker sig 5—6 meter in över vattnet fram till en gammal turbin, där förut vattenhjulen fanns. I fabriksväggarna finns huggna granitstenar, som tidigare tillhört något annat byggnadsverk (sannolikt Stensholmens bebyggelse). Även i valvets tak finns många stenar som är sekundärt använda. Foto H.B.

dem har huggen profil, vilket tyder på att de nu är sekundärt använda. Transporten från Stensholmen torde ha varit lätt vintertid, och längdsträckan är inte mer än 100 meter. Även murarnas fyllnadsmaterial har tydligen varit begärliga för utfyllnad i ån, där dammen och vattenhjulen byggdes. Överallt behövde man sten och fann den tydligen. Vid en rättgång år 1636 var en man åtalad för att han stulit tegelstenar från en källare "ute på en holme vid Rädzla". Stensholm kallades under medeltiden för Rädsla eller Rädishälla.

(Här må nämnas, att en huggen byggnadsdetalj från Stensholm finns bevarad i Huskvarna Stadsmuseum.)

Någon gång före år 1936 fann herr Axel G. Rydberg, Stensholm, i källaren till fastigheten Åbo (belägen cirka 200 meter från Stens-

"Rosenstenen" från Åbo källarvalv. Foto av Kungl. Livrustkammarens chef Brynolf Hellner år 1937, då den låg i Stensholms Brukshotells trädgård. Stenens sannolika årtal har varit 1540 — man kan knappast datera den till 1440 eller 1640 av stilen att döma.

holmen) en sten med inhuggna ornament och siffrorna 40. Denna sten har sannolikt utgjort överstycke till en portal i "slottet på holmen". Ingenjör Harald Dahlstedt placerade stenen i sin trädgård. Han flyttade år 1938 till nuvarande brukshotellet. Den gamla bostaden såldes och flyttades till annan del av kommunen. Stenen har sedan icke kunnat återfinnas. Verkmästare Carl Sandberg, Stensholm, som även är en av dem som såg stenen på sin tid, misstänker att densamma använts som fyllnadsmaterial i ett dike på brukshotellstomten i samband med planeringsarbeten under en semester. Detta arbete utfördes av en finländare under kriget. Fastigheten Åbo revs förra året — måhända fanns det fler sådana värdefulla stenar i den källare som då jämnades med marken? Man kan förmoda, att det finns många murar, källare och murstockar i Stensholm och Hakarp, som fått tegel och huggna stenar från Stensholmen.

Ägare till Stensholm

- 1362** ger frälse mannen HARALD KASE sin hustru Ingeborg Ulf-dotter (tillbakaseende ulf) som morgongåva bland andra gårdar Råshälla i Hakarp och Botorp i Linderås socken. Sannolikt låg gården Rådishälla där Stensholms säteri nu ligger. Omfattningen av denna gårds ägor känner vi ej, men eftersom Stensholm i senare tider omfattade de nuvarande ägorerna runt omkring gården samt hela området på andra sidan av ån ned till Huskvarnaån vid Smedbyn (hela Södergården) torde det vara sannolikt att Rådishällas ägor voro lika stora. På vilket sätt Harald Kase erhållit gården har ej kunnat utrönas — möjligen har han ärvt den av sin far, Peter Kase. Harald Kases syster Ramborg skänker sitt gods Broxvik i Gränna socken år 1401 till Vadstena kloster för att i gengäld erhålla gravplatser för sig och sin man.
- 1401** pantförskriver väpnaren MAGNUS KASE bl. a. "Rosshälla" vid Rumlaborg till riddaren Knut Udsson av Vinstorpaätt. Magnus Kase var en av drotsen Bo Jonsson Grips mest betrodda män. Bo Jonsson var Sveriges rikaste man och kusin till Magnus Kases moder. Fadern, Olof Kase, var fogde i Östergötland. Morfadern, Sigge Djekn, bortbytte sin gård Svansö i Bottnaryd år 1348 till sin måg Olof Kase. Att Magnus Kase var en framstående adelsman framgår av, att när hans dotter Ingeborg Magnusdotter gifte sig år 1400, var konung Erik själv jämte ett lysande följe med på bröllopet.
- 1403** Riddaren Knut Udsson överlåter till drottning Margareta bl. a. det av Magnus Kase pantsatta godset Rådishälla med kvarn (mölloboställen och fiskevatten).
- 1482** skiftar ILIANA (ELIN) ÅKESDOTTER (TOTT) till sig hela
1484 "Esterlunda vedh Stensholmen och Rådishelle med Qvarn och ström uti Hakatorps sochen i Tweta herede."
Richzens råd (kronan) var en av målsägarna vid detta byte. Inget är nämnt om själva Stensholmen — sannolikt äger hon redan den.
Ilianas fader Åke Axelsson (Tott) var hövitsman på såväl Var-

bergs som Falkenbergs fästningar och han var redan före år 1455 ägare till följande gårdar: Svarttorp socken: Djuvarp, Övravad, Tokeryd, Fagerhult, Lutarp, Björnaryd Svarttorp. I Lekeryds socken: Klackarp, Höreda, Eskilstorp, Rönjane. I Rogberga socken: Fagerslätt, Rogberga samt två andra gårdar. Följande gårdar var inköpta av fogden på Rumlaborg, Eggert Krummedige, (holsteinsk adelsman): Skärstads socken: Mårtenstorp, Drättinge, Jordstorp, Krubbarp, Brunkulla, Hunneryd, Botarp, Gissebo, Rudu, Mykinge, Stickelösa, Gestra.

Mellan åren 1456 och 1489 eller 1490, alltså under mer än 30 år, beboddes Stensholm av Iliana (Elin) Åkesdotter, som var änka efter riksmarsken Tord Bonde, vilken blivit lönnmördad av en förrädare, som var nära knuten till konung Kristian av Danmark. Denne Tord Bonde var konung Karl Knutssons högra hand och näst efter honom rikets förnämste man. Bröllopet för Tord Bonde och Iliana hölls i Vadstena år 1455 och bekostades av konungen, vilken vid detta tillfälle sammankallat rikets rådsherrar. I samband med detta storslagna bröllop insatte konungen en späd dotter i klostret och deltog själv i officierandet vid hennes invigning.

”Fru Eylien”, som hon vanligen kallas, är ofta omnämnd i Jönköpings stads tänkebok av år 1456—1548. År 1463 finner vi både henne och brodern Hans Åkesson sittande i rätten vid vilket tillfälle Hans efter doms fällande benådar brottslingarna.

Iliana Åkesdotters (Tott) farfader var danska riksrådet Axel Pedersson av Härlöf (Lillö), hövitsman på Varbergs slott. Han synes genom sina tvenne giftermål med ”svenska fruntimmer” ha kommit i besittning av en mängd gods även i Sverige. I dessa äktenskap hade han nio söner. Under 1400-talets mitt och senare del framträder dessa nio Axelsöner som en klan och utövar stort inflytande på Sveriges politiska förhållanden. En av dem (Axel) var faktiskt riksföreståndare vid tvenne tillfällen. Han slutade sin misslyckade politiska era med att som enväldshärskare på Gotland bedriva sjöröveri i full skala.

Tord Bondes och Fru Ilianas dotterdotter Anna Johansdotter (Vasa) blev gift med Ture Jönsson (Tre Rosor). Om honom yttrade Gustaf Vasa att ”han tjänat och förrätt alla dem åt vilka han svurit trohet”.

Tomas Jonsson (Grip) gift med Katrina Ulfsdotter 1296

Margareta Tomasdotter Johan Tomasson (Grip) gift med Ingeborg
gift med Sigge Djekn 1334

Christina Siggesdotter gift med Olof Kase Bo Jonsson (Grip)
Död 1350 Död 1386

Magnus Kase gift med Bengta

Peter Kase

Harald Kase gift med Ingeborg Ulfsdotter (Tillbakaseende ulf) 1362
Död 1395

Axel Pedersson (Tott) gift med 1) Katrina Axelsdotter
Af Hjuleberg (Lillö) 2) Ingeborg Ivarsdotter år 1419
Död 1446 el. 1447

Åke Axelsson (Tott) gift med Märta Bengtsdotter af Vinstorp

Iliana (Elin) Åkesdotter (Tott) gift med Tord Bonde år 1455
Död 1489 el. 1490 Död 1456

Birgitta Tordsdotter gift med 1) Johan Kristersson (Vasa)
2) Erik Ottesson (Björnram)

Anna Johansdotter (Vasa)
gift med Ture Jönsson (Tre Rosor) Nils Eriksson (Gyllenstierna)

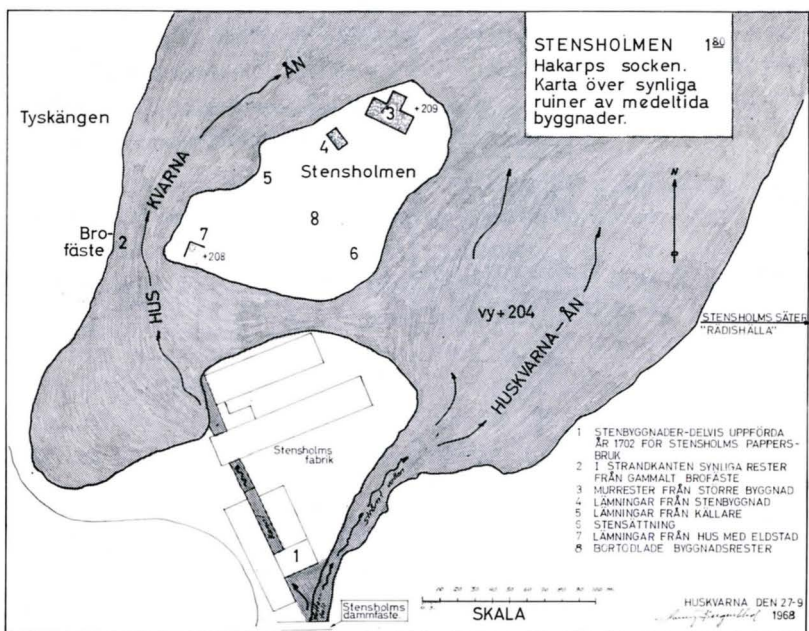
Johan Turesson (Tre Rosor) Död 1556
gift med Kristina Gyllenstierna Död 1559 Cecilia Gyllenstierna gift med
Erik Johansson (Vasa)

Gustaf Vasa

Gustaf Johansson gift med 1) Ingeborg Kristoffersdotter (Röd)
(Tre Rosor) Död 1566 2) Cecilia Gustafsdotter (Stenbock)

1527 gav JOHAN TURESSON (TRE ROSOR) sin hustru Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) som morgongåva Stensholm samt ett tjugotal andra gårdar i trakten. (Kristina Gyllenstierna var tidigare gift med Sten Sture d. y. vilken dödligt sårades på Åsundens is år 1520 vid försöken att hejda den danska framryckningen.) "Årliga räntan" för 1543 upptages för Johan Turessons gods Esterlunda och "Rätishälla", Fagerslätt och Huskvarn.

1560 Vid arvskiftet efter Johan Turesson och Kristina delades 346 gårdar. Vid uppräknningen står Gäddeholms (nuvarande Tureholm) gods först, därefter nämns Stensholms gods och i tredje hand Tullgarns. Fädernegården Stensholm tillföll Gustaf Johansson (Tre Rosor), som var en av Gustaf Vasas gunstlingar. Han skattade sina gårdar till 519 stycken av vilka 58 låg i Småland. Måkan i andra äktenskapet, fru "Cecilia till Stensholmen", ärvde sedan hela godskomplexet. Hon var syster till Gustaf Vasas tredje gemål.

Rädishälla (Stensholmen) i Kasesläkten under 1300-talet

På vilket sätt gården övergått från Harald Kase till Magnus Kase har ej kunnat utrönas — möjligen har det skett genom arv (sannolikt var Harald och Magnus kusiner). Att släkten var rik framgår av att de stora gårdarna Svansö (Bottnaryd), Broxvik (vid sjön Bunn) och Botorp (vid sjön Noen) tillhörde dem. Samtliga dessa gårdar har haft topografiska förutsättningar för byggandet av befästningar (kringflutna vattenborgar) och därtill är deras läge — utanför bygdecentrum — så avskilt som man önskade för att få vara i fred. Vi har all anledning att se Rädishälla som ett administrativt centrum, dit arrendatorerna (bönderna) hade att inleverera arrendet in natura. Härav följer att Stensholmen blivit befäst efter tidens sed, då insamlingen skedde i källare under ett stenhus på samma sätt som biskoparna insamlade och förvarade tionde och dylikt. Det nu i sommar utgrävda Husaby (biskopsslott från 1400-talet) har givit belägg för att sådana utrymmen var avsedda för insamlingsförråd. Vi har även att se Stensholmen som en lämplig tillflyktsort och ett fast bostadsområde ända från stenåldern. Stenåldersplatsen på den i Dags mosse vid Alvastra uppbyggda ”ön” kan ge en fingervisning åt det hållet.

I de sammanhang, där släkten Kase förekommer på brevunderskrifter, finns ofta även andra adelsmän, som bodde på slottsliknande ställen.

DROTTNING MARGARETA ÄGER RÄDISHÄLLA

”Richzens råd” äger sannolikt gården under större delen av 1400-talet — några bevarade brev finns ej i behåll mer än åtkomsthandlingen. Drottningen gjorde stora godsinköp under 1400-talets första år för kronans räkning. Under hennes regering blev det förbjudet för adeln att befästa sina gårdar (adelns makt blev besvärande för regeringsmakten). Dock överträdde detta förbud ofta. Kronan byggde givetvis sina behövliga fästen för landets försvar.

Stensholm under släkterna Tott och Tre Rosor

Iliana, Tord Bondes maka, bebodde Stensholm under ett 30-tal år som änka. Då hon även hade hus i Jönköping, kan man förmoda att hon emellanåt även bodde därstädes.

Vi vet att många av hennes närmaste släktingar innehade slott; farfadern byggde upp det stora slottet Lillöhus utanför Kristianstad, vilket utgrävdes år 1939. Hon bör alltså ha haft möjligheter att anskaffa dugande slottsbyggmästare, tegelslagare o. d. för ändamålet. Fadern ägde många gårdar i grannsocknarna, och vi kan förmoda, att de troligen tillföll henne i arv. Dessutom känner vi till, att hon ägde "klostergården i Sanda". Däremot vet vi ej, hur många och vilka gårdar, som hon erhöll efter maken Tord Bonde. Under sin långa levnad inköpte hon dessutom ganska många gårdar i orten. Hennes godsinnehav torde således ha varit betydande.

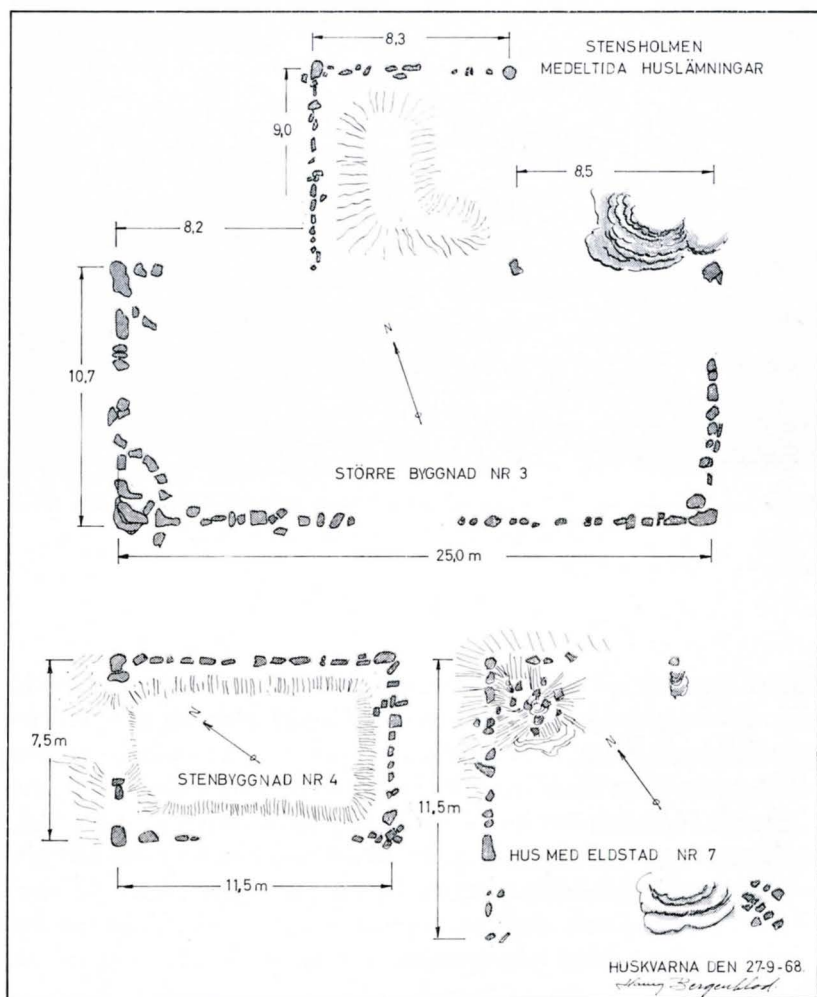
Cecilia (av Stenbockätt) änka efter Gustaf Johansson, död 1566, residerade sedan ensam på Stensholm.

Foto mot taket i kanalen. Här ser man stenar, som är huggna för annat ändamål. Märk stenen ned till vänster, som är försedd med urtag för låskolv i dörr. Stenen till höger är delvis finhuggen. Foto H. B.

Stensholmen av i dag

Vid ett par besök på Stensholmen i och för kartläggning av synliga ruiner under hösten har iakttagits, hur vildminken leker "arkeolog" och forslar upp kol, tegelbitar och glas ur den "svarta jorden". Vid en ytlig besiktning av de gröngula och ytterst ojämna glasbitarna, har det kunnat konstateras, att de flesta av dem tillhört fönster.

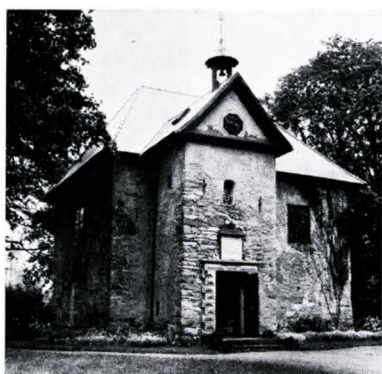

Ovan mark synlig grund för hus nr 3 SV-hörnet. Här bor minken och trädens rötter spränger undan stenarna. Foto H. B.

En bit med silverstreck har sannolikt tillhört ett fönster med målning. Fönsterglas tillhör sällsyntheterna i medeltida borgar. Vid utgrävningen av Skanörs slott fann man dock fönsterglasbitar, som troligen var äldre än 1300-talet. Denna borg existerade mellan åren 1225 och 1425 och var en av rikets förnämsta. Man tror att "lekbrodern" Bengt i Vadstena kloster (död 1404) kunde framställa glas till fönster. Under 1400-talets början omtalas glasmakare på flera platser i riket. Dock skall vi komma ihåg, att glasfönster endast kunde komma i fråga i byggnader, som tillhörde rika borgare och slottsherrar.

En viktig uppgift har arkeologen Otto Frödén, som grävde i Alvastra kloster under 30 år, lämnat genom sina studier i omgivningarna runt klostret. På en åker intill Vättern fann han glas, slagg o. d., som skulle tyda på att munkarna därstädes kunde tillverka glas (måhända först i vårt land?).

I det material, som framgrävts ur borgarna Hultaby, Rumlaborg m. fl. här i Småland, har inget fönsterglas kunnat iakttagas. Där emot innehåller "den svarta jorden" på den gamla "Rockön" — ("Sanden" under 1600-talet) rikliga förekomster av glas — dock av något bättre kvalitet.

*Det medeltida stenhuset på Vinsarp
norr om Ulricehamn,
ätten Tre Rosors sätesgård,
vilken ätt även ägt Stensholm.
Foto H. B.*

SLUTORD

Någon forskare anser att Daniel Rantzau nedrev (brände) Stensholm år 1567. I hans dagbok finns inget som tyder på detta.

För att i någon mån ge en föreställning om, hur sådana slott såg ut, kan en jämförelse med det ännu kvarstående Vinsarps (Vinstorp under medeltiden) stenhus beläget norr om Ulricehamn och uppbyggt av ätten Tre Rosor under 1400-talets senare del vara vägledande. Vi kan tänka oss, att "Tre Rosor-stenen" eller "Rosenstenen" har varit inmurad över huvudingången — vi ser, att det även finns en sådan på Vinsarp i dag, dock ej med samma motiv. Denna byggnad har fordom varit påbyggd med en trävåning för sovrum

o. d. Den nedersta våningen är källare med förvaringsutrymmen och våningen däröver är ännu idag gästbudssal. Stensholms byggnader går ej att göra sig en föreställning om — möjligen har där funnits en kastal samt hus nr 7 varit vaktstuga vid vindbryggan.

I tidigare forskningar har angivits, att riddaren Sten Stensson (Bjälke) till Stensholm bott på Stensholmen i Hakarp. Detta torde vara fel, vilket såväl Silfving som Gillingsham hävdar. Sten Stensson bodde på Ängsö slott och därintill finns en ö, som kallas "Kurön"-Stensholmen. Visserligen var hans halvsyster gift med Magnus Kase och han kan givetvis någon gång genom en affärstransaktion ha kommit över Rädishälla, men därom finns inget brev bevarat.

Stensholmen i Hakarp är fridlyst som fornminne och upptagen som parkområde på kartan. Vegetationen hotar att fullständigt taga marken i besittning och vad som är värre — rötterna bryter sönder de murar, som döljs i marken, så att vid en eventuell framtida undersökning slutresultatet kan bli felaktigt.

Litteraturförteckning:

Andersson, Thorsten. Lillöhus i fynd och forskning.

Anrep, G. Svenska Adelns Ättartaflor.

Berthelson, Bertil. Västergötlands befästningar och herremansborgar från den äldre medeltiden. Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift 1942.

Cederholm, Gerda. Något om Sveriges äldsta glastillverkning. Fataburen 1910.

De la Gardiska arkivet.

Diplomatarium Suecanum.

Engström, Sten. Bo Jonsson Grip.

Elgenstierna. Svenska Adelns ättartaflor.

Friberg, Hanna. Stensholm. Meddelanden från Norra Små. Fornminnesförening 1919.

Förteckning å Pergaments-handlingar i Säfstaholms arkiv. Hist. handl. 1864.

Gillingsham, Hans. Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden.

Haar, August. Vasatidens borgar.

Haar, August. Den äldre Vasatidens Svenska borgar.

Haar, August. Nordiska borgar från medeltid och renässans.

Historiska Handlingar, del IV.

Karlsson, K. H. Släkten Tre Rosors godsarkiv — Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift 1908.

Kjellberg, Carl M. Jönköpings stads tänkebok 1456—1548.

Kulturhistoriskt lexikon för Nordisk medeltid.

Langensköld, Eric Bastionssystemets upprinnelse och tidigare utveckling. Antikvariska Studier I 1943.

Lindstam, Ragnar. Huskvarna Krönika.

Lundberg, Erik. Herremannens bostad.

Lundberg, Erik. Medeltidsborgen på Visingsö. — Meddelanden nr 11 från Norra Små. Fornminnesförening.

Lundström, Elsa. Eka-ätten. — Personhistorisk Tidskrift 1941—1942.

Olsson, H. Hultaby medeltida borganläggning. Boken om Njudung 1947.

Olsson, Pär Axel. Skånska herreborgar.

Palme, Sven Ulrik. Sten Sture den äldre.

Rosman, Holger. Bjärka-Säby och dess ägare.

Rydbeck, Otto. Den medeltida borgen Skanör.

Rääf, Leonard Fr. Beskrifning öfver Ydre härad.

Sahlström, Georg. Rumlaborg.

Sandklef, Albert. Varberg under 500 år.

Salvén, Erik. Falkenbergshus.

Stenbock, R. Torpa.

Silfving, J. Sanda socken. — Vår Hembygd 1960.

Silfving, J. "Silfvingska samlingarna" i Huskvarna Stadsmuseum.

Silfving, J. Genmäle i Genealogisk Tidskrift angående Stensholm som sätesgård. 1961.

Skoglund, Alexandra. De yngre Axelssönernas förbindelser med Sverige 1441—1487.

Styffe, Carl Gustaf. Skandinavien under unionstiden.

Styffe, Carl Gustaf. Bidrag till skandinavien historia ur utländska arkiv.

Svenskt Diplomatarium.

Svenska Riks-archivets pergamentsbref. 1351—1400.

Svenskt Biografiskt lexikon, del V.

Tordeman, Bengt. Alnsö hus.

af Uggla och Rosenhane. Svea rikets rådslängd.

af Ugglas, Carl R. Gamla Lödöse.

Vadstena klostres jordebok. 1500.

Welander, Sven. Herr Aage Axelssons (Thott) "Jordebok". Vetenskaps-Societeten i Lund Årsbok 1957.

Wrangel, Ewert. En bok om borgar.

Diverse särtryck om borgar i Sverige.

Om adliga ätten Hägerflycht

av Harald Möllerström

I "Ett minnesblad från Hakarps kyrkas 200-åriga jubileum 1894" berättas, att de två ringklockor, som varit upphängda i kyrkans torn, år 1847 fördes till den samma år uppbyggda klockstapeln. Antalet klockor utökades på samma gång till tre. På den nya klockan finner man följande inskription:

Till Guds Namns Ähro och Hakarps församlings tjänst är thenna klocka efter Patroni Ecclesiae Högvälb. Herr Landshöfd. Arfw Hägerflychts tillstädielse och Församlingens åstundan igenom Probstens och Kyrkioherdens And. Ståhls försorg med kyrkiones egen bekostnad guten i Stockholm åhr 1746 af Kongl Styckgutaren Gerh Meyer.

När dånet af mitt ljud tin öron monde röra
till templet skynda tig Guds ord andäktigt höra,
doch ackta tig, att ey blott ljud tig tager inn,
låt ordets kraft och saft intryckas i titt sinn.

Den Arvid Hägerflycht, som här nämnes, var son till Nils Arvidsson Hägerflycht, som vid tiden för kyrkans tillkomst (1694) var ägare till Hakarps och Göransbergs säterier.

Det är synbarligen Nils Arvidsson Hägerflychts förtjänst, att kyrkan blev byggd — vid en biskopsvisitation i pastoratet 1692 är kyrkbygget inte ens nämnt — 1694 står den färdig för invigning. Nils Hägerflycht torde ha tillskjutit största delen av material, penningar och arbetskraft som erfordrades för byggandet. Därtill anskaffade han altarpupsats och predikstol, orgelverk och en ljuskrona, bekostade reparation och förflyttning av prästgården samt skänkte bostad (Spelebo) åt klockaren.

Som erkänsla för faderns nit och intresse vid kyrkans byggande erhöll sonen Arvid Hägerflycht år 1712 jus patronatus, d. v. s. rätten att kalla och tillsätta präst i församlingen. Denna rätt, som enligt Domkapitlets uttalande endast hade avseende på Arvid Hägerflycht, upphörde således vid dennes död 1751, varefter pastoratet fick rätt att självt välja präst.

Även av Arvid Hägerflycht fick kyrkan mottaga gåvor. Således skänkte han 1724 den ännu alltjämt använda nattvardskalken och 1727 den lilla sockenbudskalken.

Kyrkan innehåller ett epitafium — minnestavla — över Arvid Hägerflycht. Denna skall ha bekostats av den ena av hans två döttrar, Helena Charlotta, gift med hovmarskalken Johan Teet. I samband med att kyrkan renoverades till jubileet 1894 lät en sonsöns sondotter till Arvid Hägerflycht, grevinnan Ebba Augusta Posse († 1913), iståndsätta de föremål som erinrade om de två av Hägerflychtska släkten som så kärleksfullt vårdat sig om kyrkan.

Ätten Hägerflycht härstammade från svebernas land, kallat Schwaben, i Tysklands sydöstra hörn, norr om schweiziska gränsen. Det var ett oroligt hörn med stor politisk förvirring. I och med reformationen inträdde också kyrklig söndring. Så säges den äldste med visshet kände stamfadern till ätten ha flytt till Sverige för religionsförföljelsers skull. Hans namn var Hans Weinheim, av adlig släkt.

Vad denna Hans Weinheim ägnade sig åt i Sverige är ej närmare känt. Enligt någon uppgift skall han ha innehaft tjänst såsom fogde.

Han hade emellertid två söner: Jost Hansson och Arvid Hansson. På grund av administrativ skicklighet blev den förre av de båda adlad 1640 med namnet Falkenstierna, dock icke introducerad på Riddarhuset. Härligheten blev dessutom mycket kortvarig. Jost Hansson gjorde sig skyldig till oegentligheter av så svår art, att de renderade honom dödsstraff, som verkställdes genom halshuggning 1642.

Även den andre sonen, Arvid Hansson, var indragen i ekonomiska trassligheter, för vilka han undergick fängelsestraff. Brödernas äventyrligheter synes ha väckt stort uppseende inom ämbetsvärlden — så stort att de uppmärksammades av konungen. Men beträffande Arvid Hansson rekommenderade kungen, som var Karl X Gustaf, att eftersom Arvid måste anses ha sonat sitt brott med fängelsevistelsen, så skulle han i nåder erhålla någon tjänst. Han utnämndes först till landskamrerare i Skaraborgs län. Någon tid därefter blev han borgmästare i Halmstad, som med Halland blivit svenskt genom freden i Brömsebro 1645. Arvid Hansson dog troligen 1656.

Hans hustru i andra giftet var Catharina Berg, dotter till arrendatorn av kronans inkomster i Marks och Kinds härader i Västergötland Erik Gustafsson, syster till kammarrådet Gustaf Berg, adlad Palmqvist, och överinspektorn Erik Berg, adlad Gyllenberg.

I detta äktenskap föddes den 30 september 1635 på Götagården Ingaryd i Wä en son, som fick namnet Nils, sonnamnet blev Arvidsson och släktnamnet Weinheim. Wä är en socken på Kristianstadslätten, strax sydväst om staden.

Om Nils Arvidsson Weinheim förtäljes, att han till att börja med var hovmästare hos några riksråd och därefter tjänstgjorde som kapten för ett kompani skånska dragoner 1657. Det var vid denna tid Karl X Gustaf företog sitt berömda tåg över Stora Bält, men huruvida Nils Arvidsson deltog däri är ej känt. År 1660 erhöll han emellertid avsked från sin tjänst. Samma år blev han inspektor över småtullarna i Skåne, Halland och Blekinge, vilka landskap genom freden i Roskilde 1658 definitivt övertagits av svenskarna.

Erik Dahlberg, kung Karl Gustafs generalkvartermästare under de danska krigen, berättar i sin dagbok om sin "älsklige k. son Carl Gustafs" födelse och dop 1673. I förteckningen över faddrar finner man också "den edle och wälb:de Nils Arfwedson Weinheim, Kongl. Maj:tz förordnat öfwerinspecteur öfwer Iille Tulle i Skåne, Hallandh och Blekingen".

År 1675 kommer namnet Hägerflycht in i bilden. Detta år blev nämligen Nils Weinheim adlad av konung Karl XI. Ätten introducerades samma år på Riddarhuset. Ut i adliga ätten n:r 873 Hägerflychts sköldebrev 2 maj 1675 säges angående Nils Arvidsson Weinheims "wapen och Sköldemärke", att "han uti nedre dehlen af skölden, som ähr himmelsblå, förer en häger med sin naturlige färga, ståendes uti et watten medh flaksande wingar. Ut i öfwre dehlen af bem:te Sköldh som mindre är och af rödt fäldt, ähr tree hwijsa roser. Hwaruppå är en öppen Tornerehielm derutur sig wijsar een häger medh utsträckte wingar. Crantzzen med Löfwärket afmählas med blått hwitt och rödt, äfwen som bem:te Sköldemärke här hos medh sine rätte färger finnes wara exprimerat och uthsatt..."

Namnet Hägerflycht leder sitt ursprung från en episod, som lär ha inträffat vid Börringe kloster i södra Skåne, två mil norr om Trelleborg. Nils Weinheim ådagalade då i Kung Karls åsyn sin skjutskicklighet genom att med lodbössa träffa en häger i flykten.

Vid denna tid befann sig Sverige åter i krig med bl. a. Danmark. Sommaren 1676 bröt danskarna in i Skåne, som nästan helt återerövrades av dem. Men det avgörande slaget stod vid Lund i december 1676, där den danska huvudarmén besegrades. Måhända deltog den nyvordne adelsmannen i detta slag. Freden efter detta krig slöts 1679.

Detta år utvidgades Nils Arvidsson Hägerflychts befogenheter: han blev överinspektör över tullarna och accisen i hela Sverige och Finland. I ett senare bytesbrev kallas han av Karl XII generalinspektör. Och 1678 hade han förordnats som underståthållare i Kristianstads län.

Under dessa år aktualiserades de statsfinansiella frågorna i landet. Den omfattande operation som vi kallar reduktionen sattes i gång på allvar. Under drottning Kristinas och därefter förmyndarregeringens tid, då Karl XI var ommyndig, hade en stor del av rikets jord övergått i adelns ägo, genom köp eller förläningar, med ty åtföljande minskade statsinkomster. Reduktionen, som beslutades på 1680 års riksdag, genomfördes mycket grundligt. På 1682—83 års riksdag överlät ständerna i sak reduktionens genomförande åt konungen, som enligt riksdagens förklaring 1693 var "en envålds, allom bjudande och rådande suverän konung".

Dock tillsattes en utomordentlig kommission, som benämndes Likvidations- (eller Reduktions-) kommissionen.

I denna kommission ingick Nils Arvidsson Hägerflycht 1686 som assessor. Två år därefter kom också hans son, Arvid Hägerflycht, med i kommissionen som notarie. Kanske detta kan sättas i samband med att nyadlade personer vid denna tid kom att bilda en talrik grupp i det starka kungadömet tjänst: den så kallade ämbetsadeln.

Reduktionen medförde en årlig ökning av kronans inkomster av omkring 2 miljoner daler silvermynt; kronojord och skattejord utgjorde därefter sammanlagt ungefär 2/3 av hela jordarealen i riket.

Till en del åtminstone synes Hägerflychts bosättning i Hakarp ha sammanhang med reduktionen och de tragedier som den innebar för många enskilda. Således berättar Stig Stenström i Gudmundsgillet årsbok 1954, att en viss assessor Humble vid Göta hovrätt, ägare av

Nils Hägerflychts vapensköld i Hakarps kyrka. Foto I. Meurling.

en gård i Jönköping, i samarbete med assessorn i Likvidationskommissionen Nils Arvidsson Hägerflycht, uppköpte jordegendomar av ruinerade adelsmän. Sålunda förvärvade Humble år 1690 av Christina Soops arvingar Hakarps säteri med en mängd underlydande gårdar för 6000 daler silvermynt. Men året därpå överlät han egendomen till Nils Hägerflycht, som försträckt honom betydande penningbelopp.

Nils Hägerflycht hade dock fått säte i Hakarp redan dessförinnan. Ragnar Lindstam berättar i Kort beskrivning av Hakarps kyrka (250-årsjubileet), att Hägerflycht redan 1681 av änkan efter generalmajoren Sir George Fleetwood inköpt Göransberg med mjölkvarn

och torpen Nordskogen, Föråsen, Ryssby och Strömstorp. I köpet av Hakarps säteri 1691 ingick Gunnestorp, Slögestorp, Ingelycke, Baggarp, Eskilstorp, tre gårdar Raten (Dalskog), Eskemålen och Holma. Året 1692 bosatte sig Hägerflycht på Hakarps säteri.

Av epitafiet i kyrkan framgår, att Nils Hägerflycht dessutom innehade Hanstad, numera Hägerstalund, ett säteri beläget i Spånga socken invid Stockholm.

Den del av Nils Hägerflychts verksamhet i Hakarp som är känd anknyter sig nästan endast till kyrkan. Men den synes vara så mycket mer betydelsefull.

Kyrkan, av trä, byggd under medeltiden, torde ha befunnit sig i ganska dåligt skick under åtskilliga årtionden. Den behövde repa-reras eller rent av ombyggas. Men församlingen var fattig. I en av Karl XI undertecknad resolution, vari anbefalles kollekt i hela Växjö stift för att underlätta byggandet av ny kyrka av sten, säges om socknen, "att dess egne medel ringa läre förslå till detta kåstsamme wärckets forrtsättiande och fullbordan". Därtill kom, att landshövdingen Erik Dahlberg hade framlagt ett förslag att bl. a. bygga en ny kyrka i Huskvarna, varigenom Hakarp skulle delas i två socknar — med, enligt de gamla sockenbornas mening, svåra ekonomiska konsekvenser för det återstående Hakarp.

I detta läge framträder Nils Hägerflycht. Och nu går det framåt med besked. Före påsken 1694 är den nya kyrkan under tak. Den 13 oktober 1694 avlåter Hägerflycht en skrivelse till Domkapitlet, vari han meddelar, at han "af egna medel låtit uppbyggia Hakarps kyrkia af steen" och anhåller, att den må "med wanl. ceremonier blifwa inwigd". Och så invigdes den på första söndagen i Advent den 2 december 1694.

Utöver de ovannämnda bevekelsegrunderna till kyrkans byggande hade Nils Arvidsson Hägerflycht säkerligen ett personligt motiv. Han ville sörja för en vilostad, värdig honom och hans familj: ett gravkor inom kyrkans helgade väggar. Där fick han också vila efter sin död, som inträffade 1702.

Många gåvor, vittnande om stor generositet, fick Hakarps nya kyrka mottaga av honom. Här må blott till sist citeras några ord ur det förut nämnda minnesbladet från 1894: Det är en skyldig

gärd åt minnet att erinra om, hur Nils Hägerflycht själv icke ford-
rade något vederlag för alla sina utgifter, vilka endast för kyrko-
bygget uppgingo till närmare 6000 daler kmt, varjämte han till-
släppte en mängd materialier och offrade 1700 daler på kyrkans
inventarier, skänkte jord till klockareboställe och med 114 daler
bidrog till prästgårdsbyggnadens flyttning.

I sitt äktenskap med Helena Duberg hade Nils Arvidsson Häger-
flycht sju barn, nämligen Gabriel, Arvid, Johan, Axel, två med
namnet Gustaf, Carl och Catharina Margareta.

Av dessa har den andre sonen, Arvid, den starkaste anknytningen
till Hakarp.

På epitafiet i kyrkan står Arvid Hägerflycht som ägare till bl. a.
Hägerstalund. I Spånga sockens historia berättas, att Nils Häger-
flycht inköpte hälften av detta säteri av Carl Bonde och att han
inköpte andra hälften 1682. Säterirättigheterna, vilka gått förlorade
genom vanvård av gården under företrädarens, Mårten Reuter-
crantz', tid, återvanns av Hägerflycht. Efter honom kallades går-
den Hägerstalund i stället för, som förut, Hanestad. Gården ärvdes
av Arvid Hägerflycht, som tydligen var intresserad av dess skötsel,
ty på 1740-talet beskrives gården såsom synnerligen välskött.

Arvid Hägerflycht hade på Hägerstalund ett bibliotek med 2000
böcker, 900 disputationer i varjehandas fakulteter, 235 likpredikning-
ar och över 100 orationer samt en stor vapensamling. Han hade
dessutom i Stockholm ett märkligt myntkabinett och en rustkam-
mare, där det förvarades bl. a. "rara och sällsynta stycken, många
de forna kungarnas egna vapen och skjutgevärr". Sålunda berättas i
C. M. Carlander: Svenska bibliotek och exlibris.

Får man tro Arvid Hägerflycht själv, hade han också konstnärlig
och litterär framgång. Bland Uppsala universitetsbiblioteks hand-
skrifter finns en volym med ett 60-tal pennritningar, flertalet akva-
rellerade med tuschlavyr. Ritningarna utgöres av figurframställ-
ningar. På första bladet finns en av Arvid Hägerflycht gjord an-
teckning: "Denna min Rijtebook har jag oprättat och gjort på mine
utrikes Resor, nembligen i Holland, Tyskland och Frankrike åren
1683 och 1684". Men härom säger Svenskt konstnärslexikon: "Rik-
tigheten härav måste dock betvivlas. Ingenting är känt om Häger-

flychts konstnärliga läggning eller utbildning. För övrigt är 4 st. av bladen signerade C. L. L. Misstanken att här föreligger ett falsarium bestyrkes av den omständigheten, att H. även sökte tillägna sig författarskapet till en beskrivning av samma resa, i verkligheten nedskriven av hans följeslagare Mårten Törnhielm”.

Arvid Hägerflycht blev student i Uppsala 1681, och vad hans sociala karriär beträffar, är redan i det föregående berättat, att han tillsammans med sin fader fick säte i den stora reduktionskommissionen. Han avancerade där till protokollsekreterare 1693 och aktuarie 1700 och blev slutligen, efter faderns död, assessor i kommissionen. År 1716 förordnades han till e. o. kammarråd, och tre år därefter utnämndes han till ordinarie kammarråd. Hans karriär avslutades 1737, då han avgick med landshövdings titel. Samma år som konung Fredrik I efterträddes av Adolf Fredrik avled Arvid Hägerflycht i Stockholm — den 20 juli 1751. Nästföljande år, den 7 juli, gravsattes han i hägerflychtska gravkoret i Hakarps kyrka, där förut hans fader och moder vilade, jämte hans maka, Elisabeth von Berchner, död 1721, och deras son Nils, som dött tio år gammal.

Som framgått av det föregående hade Nils Arvidsson Hägerflycht flera barn. Bland dessa kom söner Johan Axel, född 1666, och Gustaf, född 1669, att bära namnet vidare. Sonen Arvid hade, utom ovan nämnde son, som dog som barn, endast tvenne döttrar. Några drag ur ättens fortsatta liv må här återgivas i anslutning till den samtida svenska historien.

Det ifrågavarande skedet i vårt lands historia var krigiskt, och medlemmarna av hägerflychtska ätten synes uteslutande ha varit militärer, naturligtvis i sedvanlig förening med jordäggande. Den svenska krigshistorien skymtar ständigt fram.

Estland och Livland hörde vid denna tid till det svenska östersjöväldet. Estland hade redan 1561 frivilligt givit sig under Sverige för att få skydd mot ryssarna i öster. Livland hade i kriget mellan Sverige och Polen, fört av Gustaf II Adolf, erhållits 1629 och förblev, liksom Estland, svenskt intill det svenska stormaktsväldets fall. 1720 fick Sverige avstå alla dessa länder till Ryssland. Men under den svenska tiden utgjorde de ett guvernement, med guvernör och guvernörsregemente i Riga. Nils Arvidsson Hägerflychts tredje son,

Johan Axel, tjänstgjorde 1695 som kapten vid detta regemente. Han permitterades 1708 till Sverige, och var slutligen under åren 1724—28 överstelöjtnant vid Östgöta artilleriregemente. Han dog 1740.

Bland Karl XII:s officerare befann sig två andra söner till Nils Hägerflycht. Den ene av dem, Carl, född 1671, var kornett vid Livregementet till häst. En tid tjänstgjorde han vid ett svenskt regemente i Holland och avancerade till kapten. Han återvände till Sverige, och såsom löjtnant vid Livdragonregementet följde han armén, då Karl XII efter slaget vid Narva i november 1700 och vinterkvarteret i Livland drog in i Polen. Svenskarna vann en lysande seger vid Klissov, men i detta slag stupade Carl Hägerflycht.

Den andre karolinen var Carls äldre broder, Gustaf Hägerflycht. Redan 1684 — vid 16 års ålder — var han löjtnant vid fortifikationen i Narva. Sedermera blev han kapten vid garnisonsregementet i Wismar, som i den westfaliska freden 1648 hade blivit svenskt. År 1703 är han ryttmästare vid den s. k. Svenska Adelsfanan. Adelsfanan var det rytteri som uppsattes av den svenska adeln på grund av åvilande rusttjänst, d. v. s. krigstjänst till häst mot åtnjutande av viss skattefrihet. Denna organisation gick tillbaka till 1300-talet. — Gustaf Hägerflycht har troligen följt med i fälttåget i Polen. Konung Karl stannade i Polen till 1707. Detta år gick han över gränsen mot Ryssland. Målet var intagandet av Moskva. Men den oerhört kalla vintern 1708—09 kullkastade dessa planer. Gustaf Hägerflycht behövde inte uppleva de fasor som var förenade med köldens härjningar. Han avled den 12 september 1708 i Severien, nära Smolensk. Han hade 1702 utan konungens tillstånd gift sig med Lukretia Charlotta Bodendiechs, född i Wismar. Hon överlevde sin man med 57 år — hon dog 1765.

Vi förflyttar oss nu några årtionden fram i tiden. Vid Sveriges fall såsom stormakt efter Karl XII:s död 1718, och sedan frederna slutits, kom en tid, då det var högst angeläget att söka ge landet nya krafter. Ledare för denna politik blev den forne drabantofficeren Arvid Horn. Handel och industri gynnades, och Arvid Horn arbetade för fred vid alla gränser. Så småningom uppstod en opposition mot honom och kretsen kring honom: hans sätt att styra och ställa ansågs vara alltför tamt. Oppositionen umgicks med tanken att med

krig vinna fördelar åt landet. Det resulterade först i krig med Ryssland 1741. Det slutade med nederlag. Men år 1757, då utrikesläget syntes vara fördelaktigt, trodde man sig ha utsikt att återvinna Pommern från Preussen. I detta krig deltog en sonson till Gustaf Hägerflycht, Nils Henrik Hägerflycht, född 1741. Under kriget blev han två gånger tillfångatagen men åter frigiven. Vid en träffning vid Neu Brandenburg 1761 erhöll han icke mindre än fjorton blessyrer. Efter kriget, som genom freden i Hamburg 1762 slutade med status quo för landet, levde Nils Henrik till 1788.

I det föregående har det berättats om Johan Axel Hägerflycht, son till Nils Arvidsson Hägerflycht. Johan Axels sonsonson, Axel Vilhelm, född 1767, deltog bland annat i sjöslaget vid Hogland i Finska viken. Denna drabbning ingick i Gustaf III:s krig med Ryssland och utkämpades 1788 mellan en svensk flotta under hertig Karls (sedermera Karl XIII) befäl mot den ryska flottan. Striden varade i sex timmar utan att någondera av flottorna kunde tillskriva sig segern.

En broder till Axel Vilhelm, Carl Arvid Hägerflycht, var också, som Runebergs Fänrik Ståhl, ”med 88 re’n”. Därefter kämpade han i kriget 1809—09, och slutligen var han med i den svenska armé, som under Bernadottes befäl ingick i koalitionen mot Napoleon 1814.

En tredje broder, Conrad Fredrik Hägerflycht, befann sig i tjänst på fästningen Sveaborg under kriget 1808—09. Då fästningskommandanten Carl Olof Cronstedt utan direkt tvingande skäl inledde underhandlingar med ryssarna, vilka slutade med att fästningen den 3 maj 1808 överlämnades till dessa, blev Conrad Fredrik fånge och fördes till det inre av Ryssland. Vid fredsslutet 1809 återkom han från fångenskapen. Han deltog därefter i det fälttåg som kronprinsen Carl Johan Bernadotte företog mot Norge och vars frukt den svensk-norska unionen.

Innan denna artikel avslutas med det sista kapitlet i ätten Hägerflychts historia, skall något sägas om den kvinnliga delen av ätten. Om man bortser från de i ätten ingifta hustrurna, utgör antalet av dem som burit namnet Hägerflycht 76, och av dessa har 31 varit kvinnor. De flesta av dem som uppnådde giftasålder — barndödlig-

*Catharina Margaretha Hummerhielm, f. Hägerflycht, 1674—1736.
Foto Sv. Porträttarkivet, Nationalmuseum.*

heten var stor även inom denna släkt — ingick äktenskap med söner i andra ätter, såsom af Klercker, Teet, Cederström, Ulfsparre, Posse. Även om Hägerflychts ätt utslocknat på svärdsidan, finns sålunda det hägerflychtska blodet alltjämt kvar, fast inom andra släkter.

I detta sammanhang skall nu berättas om ett sådant äktenskap som har sammanhang med Hakarp.

Nils Arvidsson Hägerflychts enda dotter, Catharina Margaretha, yngst bland barnen och född 1674, var sedan 1695 gift med generalmajoren Alexander Hummerhielm till Fållnäs och Morstaberg. I hans titel ingick också Hakarp och Sävsjö, måhända en antydning om brudens hemgift vid bröllopet.

Denne Alexander Hummerhielm spelade en stor roll i bekämpandet av snapphanarna — den del av den skånska allmogen som under Karl XI:s krig mot Danmark 1675—79 med vapen i hand ställde sig på danskarnas sida. Hummerhielm var snapphanarnas oförson-

lige fiende och tillfogade dem svåra förluster. Under Karl XII:s tid utmärkte han sig för militär begåvning och avancerade till generalmajor. "Ända till 1708 höll han ut med fältlivets vedermödor", skriver Grimberg i sina Öden, "men då voro den 65-årige krigarens krafter så försvagade, att han måste begära avsked. Livhanken höll dock i ännu femton år."

I Svenska adelns ättartavlor berättas följande episod om honom: "Han var en tapper krigare och skicklig anförare, särdeles mot snapphanarne i Skåne; råkade i yngre år i slagsmål med riksstallmästarens, greve Anders Torstenssons, stalldräng, Mattias Black Simonsson Garvollius, varav följde, att denne av den hårda medfarten kort därefter dog. Banemannen måste rymma ur riket, men fick sedermera pardon, eftersom gärningen skett i brådomsskillnad och läkare förklarar, att Garvollius kunnat räddas, om han ej genom fylleri förvärrat åkomman."

Alexander Hummerhielm figurerar också i ett brev, daterat den 18 december 1739 och skrivet av hans svåger Hägerflycht (avskrift i Hakarps kyrkoarkiv). Brevet lyder: "Såsom min salige fader Vålborne Herr General inspektören och Assessorn Nils Arvidsson Hägerflycht skall hafva i sin lifstid förärat till Organistbeställningen åt Hakarps kyrka torpet Spelebo, å Gunnestorps ägor beläget, hvilket ock Organisterna tid efter annan bebott och innehaft, intill år 1713, då det af min sal. svåger Herr General Majoren Hummerhielm blifvit organisterna afhändt och till dagsverkstorp under Hakarps herrgård indraget; alltså emedan detta torp Spelebo är af min sal. fader år 1697 till organistbeställningen förlänt och således av pios usus donerat, som bör vara oryggligt, så confirmerar och stadfäster jag samma min sal. faders disposition och gäfvu härutinnan, så att densamma härefter oryggligt skall vara ståndande, och detta torp förblifver nu varande organisten och alla dess efterträdare framgent och alltid stadfast och bibehållet. Till yttermera visso och större säkerhet hafver jag detta med mitt egenhändiga namn och anborna signete stadfast och underskrifvet. Stockholm den 13 december 1739. Arfwed Hägerflycht (sigill)."

De sista som bar ättenamnet Hägerflycht var generalmajoren Carl Henric Hägerflycht och grevinnan Ebba Augusta Hägerflycht, gift Posse.

Deras antavla har följande utseende:

1. Hans Weinheim, adelsman från Schwaben.
2. Arvid Hansson Weinheim
guvernements kamrerare
† 1666
3. Nils Arvidsson Weinheim,
adlad Hägerflycht 1675.
Generalinspektör och assessor.
1635—1702.
4. Johan Axel Hägerflycht
överstelöjtnant
1666—1740.
5. Johan Gustaf Hägerflycht
löjtnant
1704—1736.
6. Johan Axel Hägerflycht
överste
1733—1805.
7. Carl Arvid Hägerflycht
överste
1770—1822
8. Carl Henric Hägerflycht
generalmajor
1817—1881.
6. Johan Gustaf Hägerflycht
generalmajor
1736—1803.
7. Nils Henrik Hägerflycht
överste
1803—1870
8. Ebba Augusta Hägerflycht
gift Posse
1843—1913

Carl Henric Hägerflycht föddes den 21 april 1817 i Kristianstad. Hans föräldrar var översten Carl Arvid Hägerflycht och Juliana Margareta Charlotta af Klercker. År 1832 blev han underlöjtnant vid Svea artilleriregemente. Han genomgick Högre artilleriläroverket och utexaminerades därifrån 1838. I sin militära karriär blev han överstelöjtnant i regementet samt generalmajor i armén 1867. Under denna tid, 1861—67, då han var chef för artilleristaben, blev han (1863) kommenderad till artillerilägre vid Somma i Italien och (1867) ledamot i kommittén för granskande av planer för fästningsbyggande m. m. År 1871 utnämndes han till överste och chef för Svea artilleriregemente. Generalfälttygmästare och chef för artilleriet blev han 1872, sedan han såsom tillförordnad innehåft dessa tjänster åren 1867—72.

På grund av sjukdom tog han avsked ur aktiv tjänst år 1874.

Carl Henric Hägerflycht följde — säger den biografiska uppslagsboken Svenska män och kvinnor — med vaksamhet artilleriets utveckling i utlandet men var en försiktig natur och prövade noga förslagen, innan han tillstyrkte dyrbara nyanskaffningar. År 1868

*Generalmajoren
Carl Henric Hägerflycht,
1817—1881.*

*Målning av konstnären
J. P. Södermark 1872.
Foto Sv. Porträttarkivet,
Nationalmuseum.*

inrättade han i artilleristaben ett konstruktionskontor, där under ledning av en som konstruktionsofficer kommenderad artilleristabs-officer materielkonstruktioner och ritningar skulle utföras och bestämmelser för materielens tillverkning och besiktning utfärdas.

Han avled den 24 augusti 1881. Krigsvetenskapsakademien, av vilken han således var ledamot under 30 år, skrev i sin nekrolog över den bortgångne:

”Hägerflycht förblev ogift. Kärleken till artilleriet var hans första och enda, och hos denna brud kvarlever också troget hans ärade minne.”

Då övriga grenar på ätteträdet slutat med enbart döttrar eller med söner som dött i tidig ålder eller förblivit ogifta, utslocknade härmed ätten Hägerflycht på svärdssidan, sedan den existerat i drygt 200 år.

Säkerligen var det ättens ärliga vilja att gagna sitt land. Som vi sett har särskilt Hakarps församling anledning att bevara ätten Hägerflycht i tacksamt minne.

ATTEN HÄGERFLYCHT

Hans Weinheim

1. Jost Hansson Falkenstierna † 1642

2. Arvid Hansson Weinheim † 1666

Nils Arvidsson Hägerflycht 1632—1702

1. Gabriel 1664—71	2. Arvid 1665—1751	3. Johan Axel 1666—1740	4. Gustaf 1668	5. Gustaf 1669—1708	6. Carl 1671—1702	7. Catharina Margaretha 1674—1736
-----------------------	-----------------------	----------------------------	-------------------	------------------------	----------------------	--------------------------------------

1. Margareta Eleonora 1699—1732	2. Nils 1700—06
------------------------------------	--------------------

3. Helena Charlotta 1701—86

1. Nils Henrik
1703—312. Carl Gustaf
1704—73

1. Agneta Helena 1695—1721	2. Carl Filip 1697—1709	3. En dotter 1697	1. Gustaf Magnus 1738—41	2. Nils Henrik 1741—88	1. Johan Gustaf 1731	2. Anna Charlotta 1732—1809
-------------------------------	----------------------------	----------------------	-----------------------------	---------------------------	-------------------------	--------------------------------

4. Anna Maria 1702—63	5. Alexander 1703—58	6. Johan Gustaf 1704—36
--------------------------	-------------------------	----------------------------

3. Carl Gustaf 1734—98	4. Nils Alexander 1736
---------------------------	---------------------------

7. Hedvig Charlotta 1705—46	8. Jakob Adolf 1709—39
--------------------------------	---------------------------

1. Christina Eleonora Helena
1763—642. Sofia Ulrika
1764—655. Nils Otto
1738—okänt

9. Beata Eleonora 1711—69	10. Carolina Ulrika 1713—89
------------------------------	--------------------------------

1. Carl Gustaf
1760—612. Sofia Catharina
1761—623. Lovisa Ulrika
1763—18174. en son dödfödd
176511. Carl Filip
1715—461. Johan Axel
1733—18052. Conrad
1734—17713. Johan Gustaf
1736—18035. Helena Charlotta
1766—671. Johan Gabriel
1764—858. Adolf Ludvig
1775—okänt4. Carl Arvid
1770—18221. Magdalena Christina Ulrika
1778—18256. Johanna Maria
17682. Ebba Catharina
1765—18379. Conrad Fredrik
1776—18322. Ebba Charlotta Maria
1786—18447. Helena Beata
17693. Axel Vilhelm
1767—181910. Lovisa Ulrika
1778—18231. Margareta Lovisa
1814—963. Gustava Catharina Johanna
1787—18398. Carl Gustaf
1771—18175. Conrad Gustav
177111. Ture Reinhold
1781—852. Carl Henric
1817—814. Conrad
17885. Conrad Gustav
17896. Märtha Christina
1772—183812. Magdalena Fredrika
1782—18296. Johan Erik
1790—18097. Ulrika Charlotta
1791—18778. Arvid Axel
1793—18307. Gustaf Melker David
1773—okänt9. Gustaf Adolf
1794—183410. Helena Lovisa Ottilia
1795—1862

11. Gertrud Beata 1797 12. Conrad 1798 13. Nils Henrik 1803—70

1. Ebba Charlotta Helena 1839—42

2. Sofia Gustava Lovisa 1840—45

3. Ebba Augusta 1843—1913

4. Charlotta Helena 1845—71

Två brev till "barnaläraren"

av Eskil Lago

Vid genomgång av gamla handlingar i skolstyrelsen hittades ett par brev från omkring 1870 som vi tror kan ha sitt intresse för Krönikans läsare. Breven ger en bild av arbetsförhållanden i socknen för hundra år sedan och är ställda till skolläraren Bengt Fredrik Wetterholm. Det ena är från pappersbruksarbetaren Anders Delfin, Stensholm och har följande utseende och lydelse:

Herr Skollärare Wetterholme

*Efter som glätten kommer att
kommer att gå i morgon*

*Så Beder jag Ödmjukast
att Hilda måtte slippa
skolan, med glätten går*

Ödmjukast A. Delfin

Herr skollärare Vetterholm

Eftersom glätten kommer att gå i morgon så beder jag ödmjukast att Hilda måtte slippa skolan medan glätten går.

Ödmjukast Anders Delfin.

Anders Delfin var född i Rogberga 1832 och kom till Stensholms pappersbruk 1854. Han var med om tillbyggnaden av bruket med den stora maskinsalen av sten som senare blev maskinverkstad och centralförråd. Därefter var han kusk hos brukspatron Friedländer samt senare maskinist och snickare. Han blev med tiden något av allt i allo för brukspatron och fick av denne ett hundra kronor i gratifikation till varje jul, en stor summa vid denna tid. Delfin var pionjär för den frireligiösa rörelsen och en gärna hörd predikant.

*Hilda Delfin
vid sjutton års ålder.*

Han var en riktig ursmålänning och hade aldrig varit sjuk när han dog i hjärtslag 1921, 89 år gammal.

Delfins hustru hette Helena Pettersdotter och var från Perstorp i Öggestorp. Dottern Hilda som nämnes i brevet var född 1859 på Halleberg, i ett rörspisrum på andra våningen, som paret Delfin hyrde som sin första bostad på Stensholm. Hon blev med tiden fru Lindström och bosatt i Huskvarna närmare bestämt i Smedbyn. På sin 90-årsdag 1949 blev hon intervjuad av ortens tidningar och berättade då ur sitt rika minnesförråd om arbetsförhållanden vid pappersbruket under hennes barndom. Vid åtta års ålder började hon arbeta vid Bruket och sysslade då mest med att ordna pappersarken för glättmaskinen. En maskin som åstadkom en glatt och glansig pappersyta. Då maskinen ej var i gång alla dagar var föräldrar som hade sina flickor i detta arbete angelägna om att flickorna fick arbeta när maskinen gick. Det gällde därför att beveka läraren att ge dem ledigt från skolan dessa dagar.

Fru Lindström omtalade att ett hundratal anställda fanns vid Bruket, därav fjorton flickor som arbetade vid glättmaskinen, eller sysslade med papperssortering. Dagsförtjänsten för en manlig arbetare var 1.50 och för en flicka 50 öre. Arbetet började kl. 5.30 och slutade kl. 19.00 med två måltidsraster däremellan.

Tillverkningen bestod av skrivpapper, blått omslagspapper och tidningspapper. Som råmaterial användes lump, trämassa och avfallspapper. Trämassa framställdes dels vid Bruket och dels köptes från Carlfors och fraktades därifrån med prämar nedför ån. Övrigt råmaterial hämtades i Jönköping med oxar av gårdarnas torpare. I en sal skild från glättmaskinen stod den stora pappersmaskinen och dit fördes pappersmassan från valsarna på filter och torkades på cylindrar.

Under sin tid vid pappersbruket fick Hilda Delfin ägna sig åt sina läxor efter arbetstidens slut. Ofta förhörde hon av skollärare Wetterholm på söndagarna. Som femtonårig konfirmerades hon av prosten Almqvist och så var det snart tid för henne, liksom för de flesta ungdomar på den tiden, att lämna hemmet och försörja sig på egen hand. Men det är en annan historia.

Det andra brevet är från torparen på Falkaberget och är ställt till samma adressat och har samma ärende.

förägen den 4 September
 min skära vette holm var
 god och fått mari få vara
 fri litte till ditt tryggen
 på glatten ditt väder litte
 till om hon kunde få gå
 och ta läser om onsta så
 kan johana gå för häne så
 gör han os en stor lunt för
 den plasen vill jag jultet lämna
 för mina barn å mari har gått
 se å läsa så ditt är jultet
 fartit med häne gör ditt till
 bästa så är han snälle
 beder jag vänligt
 ditt jag är skyldig skall han
 få snart Jetter Larsson

”Översatt” skulle brevet lyda:

Föråsen den 4 sept.

Min kära Wetterholm

Var god och låt Mari få vara fri från skolan ännu litet, tills arbetet slutar vid glätten. Det räcker inte så länge till. Om hon kunde få gå till skolan på onsdag istället, den dagen kan Johanna gå till glätten, så gör Wetterholm oss en stor tjänst. Jag vill nämligen ej förlora arbetet för mina barn vid glätten. Mari har ju lätt för att läsa så det är ingen fara med henne. Gör det bästa så är han snäll, beder jag vänligt.

Det jag är skyldig skall han snart få.

Petter Larsson

Under 1800-talet kallades Falkaberget Föråsen eller Furåsen. I början av 1900-talet återgick man till det ursprungliga namnet Falkaberget. Petter Larsson, född 1827, var dagsverkstorpä under Göransberg åren 1858—1885. Hans hustru hette Anna-Stina Johannesdotter, född 1824. Makarna hade sex flickor födda åren 1857—1867. Maria som hade lätt för att läsa och som skulle arbeta vid glätten var född 1860 och Matilda var två år äldre. Det Petter Larsson var skyldig skolläraren var troligen för läroböcker som han ej kunnat betala.

Båda dessa framställningar till lärare Wetterholm är röster från en tid helt annorlunda än vår. Penningknappheten var kännbar för de flesta. För torparna i synnerhet var helt säkert barnens inkomster, även om de var små, välkomna bidrag till den svaga kassan.

Anteckningar ur församlingsböckerna

Födda år 1967

- 9/1 Märta Johanna Rundqvist, Ö. Hasselbacken 15
- 10/1 Bo Magnus Ingemar Hjalmarsson, Näckrosstigen 3
- 10/1 Ulla Marielle Johansson, Johannesvägen 5
- 12/1 Karl Håkan Junedahl, Stjärnstigen 20
- 22/1 Stefan Johan Ahlrichs, Ebbesvägen 3
- 24/1 Gunilla Maria Svensson, Carlfors
- 27/1 Sylvia Karin Maria Larsson, Carlfors
- 3/2 Kerstin Camilla Sarén, Solhemsgatan 18
- 13/2 Maria Charlotte Johansson, Carlforsvägen 9
- 21/2 Git Cecilia Johansson, Kvarnvägen 17
- 28/2 Susann Elisabet Pilt, Töregatan 22
- 1/3 Ann-Christine Oleson, Ringvägen 7
- 1/3 Eva Åse Andersson, Lindarevägen 7
- 3/3 Conny Gert Karlsson, Töregatan 23
- 3/3 Morgan Clas-Edvin Svensson, Myrstigen 1
- 3/3 Jörgen Karl-Erik Svensson, Myrstigen 1
- 6/3 Eva Lena Maria Wilhelmsson, Blåklintsvägen 8
- 7/3 Bertil Torbjörn Svensson, Lindarevägen 4
- 13/3 Anette Margareta Andersson, Blåklintsvägen 34
- 13/3 Susanna Moberg, Hagbyvägen 4
- 18/3 Robert Henrik Gren, Smedstorpsgatan 20
- 21/3 Kent Rolf Wegestrand, Kvarnvägen 22
- 30/3 Berit Anna-Karin Lundahl, Blåklintsvägen 52
- 1/4 Ulla Maria Klaesson, Olstorpsgatan 7
- 6/4 Bert Ove Christer Pettersson, Blåklintsvägen 7
- 7/4 Ann-Sofi Maria Jonasson, Blåklintsvägen 3
- 9/4 Kent Hans Curt Larsson, Hågnevägen 8
- 10/4 Mikael Jonas Gellér, Hallebergsliden 8
- 10/4 Helén Mariann Gellér, Hallebergsliden 8
- 11/4 Anneli Christin Håkansson, Kvarnvägen 16 B
- 13/4 Nicklas Berndt Robert Johansson, Ebbesvägen 27
- 18/4 Peter Erik Artur Gustavsson, Lektstigen 3
- 19/4 Carina Elisabet Madeleine Höglund, Hakarpsvägen 132

- 21/4 Olof Bertil Henrik Näslund, Mossvägen 4
 24/4 Pernella Theresia Kristina Jönsson, Töregatan 19
 27/4 Carina Marianne Johansson, Solvik, Brunstorp
 9/5 Carina Maria Adolfsson, Mossvägen 3
 11/5 Susanne Katarina Magnusson, S. Hasselgränd 2
 12/5 Lena Anna Beatrice Dahlqvist, Näckrosstigen 15
 15/5 Jan Christer Rugestål, Skolgatan 2
 18/5 Anders Oscar Berggren, Månbergsvägen 22
 26/5 Anna Elisabert Andersson, Stiftelsevägen 9
 11/6 Anna Marita Einarsson, Smedstorpsgatan 42
 13/6 Carolina Linnéa Klaesson, Smedstorpsgatan 29
 13/6 Simon Valdemar Dahlberg, Vipevägen 1
 21/6 Nanna Gunhild Eriksson, Ebbesvägen 27
 23/6 Annalena Vanselius, Hasselbacken 3
 30/6 Urban Olof Johansson, Jöransbergsvägen 50
 30/6 Klas Magnus Starö, Carlfors
 11/7 Eila Pia Karlsson, Skolgatan 6
 12/7 Åsa Ann-Charlotte Nilzén, Ebbesvägen 8
 21/7 Ulf Kennet Öhlund, Mossvägen 7
 30/7 Johan Niclas Thorén, Hallebergsliden 8
 31/7 Karin Sofia Björkman, Töregatan 14
 2/8 Pär Joan Lennart Gustafsson, Vikingavägen 7
 7/8 Susanne Linnea Sjögren, Ebbesvägen 8
 9/8 Jenny Liselott Andersson, Olstorpsgatan 3
 9/8 Petra Margareta Klingberg, Carlforsvägen 21 A
 9/8 Charlotte Birgitta Sandberg, Ebbesvägen 27
 12/8 Anna Kristina Gustavsson, Hasselbacken 21
 13/8 Kristina Maria Fransson, Carlforsvägen 21 B
 17/8 Karl Jörgen Ludvig Karlsson, Blomgatan 9
 31/8 Anna Camilla Josefsson, Hallebergsliden 4
 2/9 Stefan Arnold Svärd, Myrstigen 11
 9/9 Lars Evert Dimming, V. Hasselbacken 20
 9/9 Rolf Johnny Gustavsson, Lindarevägen 7
 23/9 Carl Michael Andersson, Hakarpsvägen 71
 26/9 Sofia Gunilla Sjöberg, Stjärnstigen 19
 10/10 Anette Inger Margareth Fredriksson, Ringvägen 18
 15/10 Annika Kristina Johansson, Skolgatan 2

- 31/10 Pär Gunnar Jakobsson, Stjärnstigen 31
- 13/11 Erik Niclas Starby, Hakarpsvägen 82
- 13/11 Pernilla Mariette Starby, Kvarnvägen 14
- 16/11 Mats Erik Rönabo, Stjärnstigen 27
- 16/11 Anders Gerhard Hallqvist, Stiftelsevägen 1
- 1/12 Liselott Margareta Andersson, Götängsvägen 9
- 12/12 Nils Jonas Björklund, Stjärnstigen 24
- 12/12 Anne Elsa Björklund, Stjärnstigen 24
- 27/12 Inga-Lill Lena Birgitta Karlsson, Vipevägen 40

Ingångna äktenskap under år 1967

- Alf Herbert Bruno Klasson, Ringvägen 12 och Inga-Maj Kerstin Olivia Pettersson, Svarttorp
- Lars Anders Georg Nilsson, Ebbesvägen 25 och Ann-Britt Märta Irene Johansson, Adelöv
- Uhlf Sune Gustavsson, Carlforsvägen 16 och Britt Elisabet Johansson, Barnarp
- Bernt Erik Daniel Friberg, Ådalsvägen 15 och Inga-Lill Birgitta Schoultz, Jönköping
- Bo Roland Nestor, Kvarnvägen 11 och Myrna Renée Engström, Jönköping
- Stig Anders Valdemar Johansson, Stensholms Säteri och Paula Jutander, Järstorp
- Rolf Åke Gustavsson, Hakarpsvägen 69 och Gun Lena Margareta Jonsson, Huskvarna
- Roland Axel Fredrik Roman, Hakarpsvägen 92 och Svea Irene Blom, Jönköping
- Bernt Åke Vilhelm Karlsson, Ringvägen 17 och Karin Birgitta Karlsson, Ljungarum
- Dick Stig George Grythberg, Hagagatan 14 och Inger Anna Sofia Johansson, Jönköping
- Lars Håkan Ekberg, Vipevägen 21 och Ingvor Elisabet Larsson, Ljungarum
- Per Olof Axel Hjort, Stensholm 1: 106 och Elsa Viola Liljas, Leksand

Karl Axel Georg Svensson, Sörskogen och Marianne Brita Irene Andersson, Huskvarna

Gunnar Egon Henrik Holm, Mobergsvägen 2 och Ingrid Margareta Gustavsson, Vetlanda

Lars Gunnar Hakeman, Hakarps Säteri och Anne-Marie Lindqvist, Huskvarna

Bo Gunnar Christer Bäck, Vipevägen 34 och Ann-Britt Ulla Björn, Jönköping

Sören Henrik Ödman, Jönköping och Rigmor Maria Holmqvist, Smedstorpsgratan 43

Simo Uolevi Lehtinen och Anneli Vuokko Mattanen, Smedstorpsgratan 27

Bengt Erik Sigvard Eriksson, Järnsnäs och Birgitta Cecilia Alfredsson, Kvarnavägen 24

Erik Hasse Gustavsson, Lekeryd och Berit Elisabet Hultqvist, Genvägen 3

Karl Henrik Leif Arvidsson, Jönköping och Ingrid Mairon Marita Zander, Tenhultsvägen 28

Hans Sigurd Gustaf Sandberg och Birgitta Anita Ingegerd Karlsson Ebbesvägen 27

Sven Alf Väinö Bäckman och Gun Rose-Marie Birgitta Persson, Ebbesvägen 27

Gustaf Sigvard Lennart Wilhelmsson och Eva Sofia Wennerlöf, Blåklintsvägen 8

Gösta Arvid Lennart Thörn, Huskvarna och Siv Gunvig Carlberg, Blomgatan 8

Rune Per Anders Blomqvist, Jönköping och Barbro Anna-Karin Möller, Smedstorpsgratan 33

Sten Börje Tingmo, Jönköping och Britt Ingrid Annettie Thufvander, Ringvägen 3

Björn Helge Engdahl, Habo och Gerd Eivor Gustafsson, Smedstorpsgratan 23

Charles Bertil Vilhelm Bertilsson, Huskvarna och Rose-Marie Elisabet Siljhammar, Johannesvägen 6

Sven Olle Teodor Pettersson, Hakarps Säteri och Gunnel Yvonne Kristina Klingberg, Mossvägen 3

Ulf Krister Forsell, Jönköping och Gullbritt Vera Johansson, Hakarpsvägen 94

- 10/2 Mathilda Elisabet Larsson, Carlforsvägen 22, f. d. 16/12 1883 i Fryele
- 9/3 Anny Viktoria Andersson, Nyhem, Ingelycke, f. d. 29/7 1891 i Lekeryd
- 15/3 Gustav Harry Hultman, Ringvägen 2, f. d. 10/11 1894 i Jönköping
- 14/5 Tor Gideon Mellström, Lundenvägen 6, f. d. 29/6 1895 i Oskarshamn
- 31/5 Otto Ragnar Svensson, Berghagavägen 1, f. d. 28/8 1908 i Osby, Krist. l.
- 21/6 Anny Matilda Olsson, Hakarpsvägen 73, f. d. 8/12 1885 i Lemnhult
- 6/7 Knut Hjalmar Svensson, Lekstigen 8, f. d. 22/1 1890 i Lekeryd
- 14/7 Elsa Maria Johansson, Lundenvägen 10, f. d. 2/4 1895 i Jönköping
- 17/7 Oskar Kristian Lord, Lekstigen 3, f. d. 13/11 1884 i N. Ljunga
- 21/7 Anna Viktoria Andersson, Hakarpsvägen 129, f. d. 6/1 1889 i Lekeryd
- 28/7 Gustav Lennart Wallin, Carlforsvägen 7 B, f. d. 28/3 1889 i Hakarp
- 29/8 Oskar Simon Karlsson, Lilla Björnåsen, f. d. 2/9 1880 i Hakarp
- 21/9 Judit Holmqvist, Carlforsvägen 42, f. d. 18/2 1889 i Hakarp
- 2/10 John Robert Hessel, Hakarpsvägen 90, f. d. 7/9 1896 i Vireda
- 7/10 Anna Axelina Appelqvist, Ebbesvägen 4, f. d. 12/10 1883 i Stockholm
- 15/10 Nils Svensson, Älderdomshemmet, f. d. 8/2 1873 i Svenarum
- 10/11 Ann-Marie Lövström, Berghagavägen 29, f. d. 18/4 1946 i Jönköping
- 11/11 Sven Erik Gösta Ödman, Parkvägen 3, f. d. 30/10 1912 i Hakarp

- 18/12 Ellen Sofia Green, Platåvägen 13, f. d. 15/5 1879 i Skärstad
27/12 Stina Ingrid Linnea Nilsson, Skolgatan 6 A, f. d. 18/9 1908 i Hakarp

Antalet innevånare i Hakarp den 31/12 1967 var 3.746 personer varav 1.934 män och 1.812 kvinnor. Äldst i församlingen var August Rickard Gustavsson, Blomgatan 14, f. d. 11/11 1872.

Kr. 8: -